STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01694

DEVORAH'LE MEYUHESES

Jacob Gordin

Permanent preservation of this book was made possible
by Joseph Masteroff
in memory of
Louis P. Masteroff

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

פערלאג די „יודישע ביהנע".

דְבוֹרָה'לֶע מְיוּחֶסֶת

לעבענסבילד אין 4 אקטען

פון

י. גארדין.

ווארשא--תרס"ז

פערזאנען:

פייוויל וואלאבאווסקי	איין אדוואקאט	30	יאהר	אלט
איוואן פוזיר ׳	זיין דינער	[illegible]	„	„
אליקום סטאדאליע	בה״ב פון אכסניה	40	„	„
שמשון אייזענשטאל	א שלאסער	35	„	„
פיני	זיין ברודער א קראנקער	17	„	„
ר׳ יעקב זלמן	זיין זיידע . בלינד	80	„	„
דבורה׳לע	שמשונ׳ס פרוי	20	„	„
מאדאם שמוגלין	איהר שוועסטער	40	„	„
הצקאל העקער	א רייכער קצב	40	„	„
טויבא מירקע	זיין פרוי	36	„	„

יודען און ווייבער

עס האנדעלט אין זלאטאפאל

ערשטער אקט.

(א צימער ביי אליקום סטאדאליע. רעכטס און לינקס טהירען, א טישעל, ביי דער רעכטער זייט א קאנאפע, אליקום ליגט אויף דער קאנאפע. פון ווייטען הערט מען זינגען א סאלא פון א רוסישען כאר און דאן קלינגט א גלעקיל)

אליקום: (כאפט זיך אויף און הערט זיך צו) וואס איז דאס? האט זיך מיר געחלומט? פריהער האט זיך מיר אוים געוויזען אז בויערען, להבדיל, זינגען ערגעץ, און נאכדעם — א גלעקעל קלינגען, גאטטעניו אפשר פארט א פריץ? איך האב שוין אזוי לאנג נישט געהאט א ברעקעל פריץ ביי מיר אין דער אכסניה. אוי א פריץ! רבש"ע שיק מיר צו א פריץ. כלעבען א גוטער פריץ איז א כשרה מציאה. ערשטענס נעמט ער דעם בעסטען אלקער, דינגט זיך נישט און ווייס נישט פון קיין חשבון. צווייטענס אלע ווײלע וויל עפעס דער פריץ: ברענג איהם דאס און קריג איהם יענס, איך לויף אהין און שפרינג אהער. א געשעפט!.. אמת ער גיעט טאקע אמאל א שטארקע מיט דעם פוס און שפייט אן אין בארד אבער מען האט פארט פרנסה דערפון. (דאס גלעקעל הערט זיך) אוי א גלעקעל... א פריץ ווי איך בין א יוד, (ביים פענסטער) אהער גאטעניו, אהער! לאז נישט דעם פריץ פארקערווען צו שמחה חיריק. א פריץ בנאמנות! (לויפט צו און עפענט די טהיר — פוזיר מיט א פ אר רײזע טעשלעך אין די הענד).

פוזיר: דו ביסט עס דערווירטה פון דער גאסטיניצע, ווי רופט מען דיך? מאצאפורא?

אליקום: נישט מאצאפורא! מיך רופט מען אליקום סטאראליע. נאר מיך ארט נישט. מיינע געסט מעגען מיך רופען ווי זיי ווילען, אבי איך זאל עפעס פערדינען דאביי.

פוזיר: גיעב אונז דעם בעסטען נומער. מיין גנעדיגער הערר און איך, מיר האבען ביידע פיינט א שלעכטען צימער.

אליקום: ווער איז דיין הערר? טאקי עפעס א שטיקעל מענש? טאקע א אמתער פריץ?

פוזיר: וועסט איהם באלד זעהן, ער איז אראב געשפרינגען קויפען פאפיראסען. וועט ער קריגען אין אזא שטאדט ווי זלאטאפאליע „סולטאן"?.. יא ער איז א פריץ. פייוויל אסיפאוויטש וואלאבאווסקי. א בעריהמטער אדוואקאט אין אדעססא, איין מאנאמענט איז ער שוין דא.

אליקום: א „כאפ די קאץ"? נישט קיין גרויסע מעציאצע. איז ער נישט א יוד? לכל הפחות זאל ער כאטש זיין א רוס.

פוזיר: משוגע איז ער א יוד צו זיין! אנ'אמתר רוסישער פריץ איך בין זיין קאמערדינער און בין אויך נישט קיין יוד. ניין! איך בין א דייטש. א קורלענדער דייטש פון אונטער כערסאן, מיין נאמען איז איוואן פוזיר

אליקום: האט ער עפעס געפעק מיט זיך?

פוזיר: אויב ער האט? באלוואן! זעה וויפיעל קליידער און העמדער. אלע טאג א'נ'אנדער קאסטיום, אלע אין דער פריה אנדערע וועש, 36 פאר שקארפעטקעס, נאך דער לעצטער מאדע, א הוט צום שפאצירען, א הוט צו מאכען וויזיטען... א הוט.... ער געהט... (אויפטריט פייוויל רויכענד)

אליקום: (נעמט אראב דאס היטעל) דאברע דזיען פאניע, יאסנע וויעלמאזשנע. דא האט איהר די בעסטע צימערען. דא אויף דער קאנאפע וועט שלאפען אייער קאמערדינער, און

דאָ איז פאַר אייך אַ צימער (עפֿענט די טהיר) איהר זעהט? אַ בעט פון פימסען האָלץ. 29 יאָהר האָט געשלאָפֿען אויף דעם רב ישׂראל בראָדסקעס מאַדאַם. איהר ווייסט וויפיעל מיליאָנען רב ישׂראל בראָדסקי האָט? ער איז אונזערער אַ זלאָטאָפּאָלער מיליאָנער...

פוזיר: 29 יאָהר? נו געוויס איז אין בעט דאָ מיליאָנען.

פייוויל: ח ח ח! און אין די ווענד, רוהען געוויס בעזע הונגעריגע באַשיע־בעזיקען... (קוקט אין צימער) פפוי! וואָס איז דאָרט פאַר אַ שפּיגעל? גראַדע ווי מיט פּאָקען בעזעצט. איך קאָן גישט זיין אָהן אַ שפּיגעל.

אליקום: דאָס האָבען איהם אַביסעל די פליגען בעפּינטעלט. נו וואָס קען מען מיט זיי מאַכען? אָבער ער ווייזט אֱמֶת... אַקוראַט אַזוי ווי ער איז. און טאַראַקאַנעס, חלילה! גיעט אַ רענדעל פאַר אַ טאַראַקאַן...

פייוויל: אַך מיין גאָט! דאָ אין דעם דונקלען קערקער וועל איך געצווינגען זיין צו פערבלייבען אַ גאַנצע וואָך! 7 טעג! ביז איך וועל אַלע נעטהיגע פאַפּירען און דאָקומענטען אַרויס קריגען. וואָס וועל איך דאָ טהון איך וועל דאָך פון זינען אַ ראָב! הם.. גיעבט עס ביי אייך דאָ טעאַטערע? אַ קלוב? אַ בולוואַר? אַ קאַפּע שאַנטאַן?

אליקום: וואָס איהר פערלאַנגט נאָר, יאַסנע וויעלמאָזשנע. געהט דאָ איבערן בריקעל איז איין אַנדער שטעטיל.. „נאָוויר מיר־גראָד". דאָרט איז דאָ דראַגונערס אַ גאַנצער פּאָלק און אַ פּאָלקאָווניק מיט קאָזאַקען. אַלע טאָג קענט איהר זעהן ווי מען מושטרעוועט סאָלדאַטען, און ווייטער קענט איהר דאָרט קריגען אַלץ וואָס איהר ווילט. אפילו פון פויגעל מילעך. איהר זאָגט נאָר מיר... סחורה אַזאַ יאָהר אויף מיר...

פייוויל: ח ח ח! צום טייפעל! געה ברענג מיר טהע, אַ סאַמאָוואַר. אָבער שנעל, איך האָב פיינט לאַנג צו וואַרטען.

אליקום: איהר דאַרפט מיר נאָר זאָגען. איך בין נישט פויל. אַ סאַמאָוואַר? שוין דו מינוט. עס זיעד שוין, וואָס נאָך?

פוזיר: באַלוואַן! איך ווייס ווי עס זיעד ביי דיר. געה טהו וואָס דער הערר הייסט. (וואַרפט אַרויס אליקום'ן)

פיוויל: פוזיר גיב מיר אַ לייבט רעקעל.

פוזיר: איהר ווייסט? איך האָב איהם געזאָגט. אַז איהר זענט אַ רוסישער פּרינץ וואָס אַרט אייך? אַ יודען וואָלט ער קריכען אויף'ן קאָפּ, און אַ רוס וועט ער געבען רעספּעקט (טהוט איהם אָן דאָס רעקעל). איהר זענט אַ פּאָניע און איך אַ דייטש.

פיוויל: געה צום טייפעל מיט דיינע דומהייטען! זאָג מיר בעסער, ווי קען מען דאָ לעבען גאַנצע 7 טעג? איך זאָל דאָ טרעפען אַ זלאָטאָפּאָלער פּרינצעסין אויף אַ זיבען טעגיגען ראָמאַן, וואָלט עס נישט געשאַדט. ווי מיינסטו מיין ליבער פוזיר?

פוזיר: וועניג איז אייך אין אַדעסע? איהר האָט דאָך מיט גענומען ביבער, לייענט, וועט אייך נישט לאַנגווײַלען.

פיוויל: ביבער? לומפּ דו! גיעבט עס עטוואָס לאַנגוויילינגערעס פון ביבער? וועלבער אַדוואָקאַט לעזט עס ביבער? מיר דאַרפען האָבען די ביבער, אויפען טיש און אין די שראַנקען, נור אום די קליענטען זאָלען צו אונז מעהר צוטרויען האָבען. ביבער לעזען! אַ שענע אונטערהאַלטונג! ברענג מיינע זאַכען אין אָרדענונג! (אָב)

פוזיר: נאָר ראָמאַנען ליגען איהם אין זינען. קוים דערזעהט ער אַ קליידעל ווערט ער באַלד פערצאַפּעלט! (לעגט זיך אויף דער קאַנאַפּע) אָ! לאָמיך אַ ביסעל אויס ציהען מיינע דייטשעשע ביינער. זיין קאַנאַפּע איז אויך אַ פּנים פון פּימסען האָלץ. (שמוגלין מיט אַ קאָרב, מיט פלייש און קאַרטאָפּעל) וואָס דאַרף אַ יודענע?

שמוגלין: א יודענע נאר? ביסט אליין א שוויין! איך בין א מאדאם.

פוזיר: אה! וואס דארף א מאדאם?

שמוגלין: איך בין מאדאם שמוגלין און דארף זעהען דעם הערין וואלאכאווסקי. געה מעלד איהם: „מאדאם שמוגלין"

פוזיר: ווי? שמוגליע נאר? נור איין מאנאמענט. (לויפט אוועק אין צווייטען צימער)

שמוגלין: איהם איז ארויס געקראכען די אויגען. ער זעהט נישט אז איך בין נישט קיין זלאטאפאליער צלאפ! ליגט דען נישט אויף מיין פנים דער יחוס פון אונזער משפחה?

פייוויל: (בייזייטע) פוי! און איך האב געהאפט עטוואס רעכטס. מיט וועהם האב איך די עהרע?

שמוגלין: אך טאטע זיסער! איך האב אבער פריהר געוואוסט מיין הארץ האט מיר געזאגט. איך הער אין יאטקע, אין מארק, מע זאגט: וואלאכאווסקי איז געקומען. וואלאכאווסקי א'נ'אדוואקאט. זיי זאגען אבלעקאט. וואס ווייסען זיי פון בילדונג? — וואלאכאווסקי? קלער איך מיר: איז דאס נישט אונזער אלטער, גוטער, טהייערער, ליבער בעקאנטער פייוויל? פייוויל איהר דערקענט מיך נישט? אך טאטע זיסער! ער איז עס....

פייוויל: אבער מאדאם, מיט וועמען האב איך די עהרע?

פוזיר: (קומט אריין) נא דיר א שמוגליע א'נ'אנטיקעל.

שמוגלין: הײנט שטעלט אייך פאר ווי אונזער דבורהלע וועט זיין איבערראשט. טאטע זיסער! אויפ'ן זיבטען הימעל וועט זי ארויף שפרינגען! נו וואס זאגט איהר? פארט פייויל! אונזער פייוועלע.. (גיט א מאך מיט די הענד עס פאלט ארויס אמילץ מיט קארטאפעל) א גאסט! אזא גאסט! דבורהלע וועט משוגע ווערען פאר שמחה, טאטע זיסער! פייווילעק! פייווילאשע! נו וואס זאגט איהר פארט?

פייוויל: אבער האכווירדיגע מאדאם! מיט וועהם האבע איך די עהרע?

פזיר: דאס האט איך גאט געשיקט א זלאטאפאליער פרינצע־
סען: שורמו־גיליא . . .

שמוגלין: קוקט איהם נאר אן. עס איז דאך א מחיה א געבילדע־
טער קאוואליער נישט קיין זלאטאפאליער, פלאסקעדריגע.
און דבורהלע! א נייע נשמה וועט איהר אין איהר אריין
הויבען.

פיוויל: (צו זיך) ווי געפעלט עס איך? אבער איהר געזיכט איז
מיר נישט פרעמד און דער נאמען דבורהלע איז מיר אויך
בעקאנט.

שמוגלין: א יא, איהר האט מיך נישט דערקענט? וואס איז
דער חידוש, צווישען גראבע מענשען ווערט מען פער־
ענדערט. אמאל האבען מיר, אין כערסאן, געוואהנט
נעבען איך. געווען רייך. מאמע מיינע! אונזער יחוס,
אונזער בילדונג, אונזער הויז, אוי, אוי, טאטע מיינער!
איך און דבורהלע, מיר זענען דאך משה זלאטאפאלערס
טעכטער.

פיוויל: אהא! און יעצט זענט איהר ביידע אין אונזער געבורטס־
שטאט? — דבורהלע? איך ערינערע מיך זי איז געווען
אזוי שען, אזוי הייבש!

שמוגלין: איהר געדענקט דבורהלען? איהר פלעגט זי קוישען,
קנייפען און שציפען. איהר זענט געווען א גוטער גנב,
טאטע זיסער! א קאוואליער פון די יונגע יאהרען. און
דבורהלע איז נאך שענער געווארען. איהר וועט
איך פערליעבען אז איהר וועט זי דערזעהן.
אך! וואס מיר זענען אויסגעשטאנען! מיר זענען
ארעם געווארען, און מיין שמעריל שמעיה שמוגלין האט
זיך מישב געווען און נעמט זיין שטארבט אב און לאזט
מיך א בלייט יונגע אלמנה אהן א מאן . . . אונזער פאטער
איז געשטארבען דא אין זלאטאפאליע. און דבורהלע,
וואס האט געקענט אזוי פיעל ווערטער פון פראנצויזישען

און האט אויפן פארטערפיאן געשפילט „וויאשקא וויאשקא דערעוויאשקא” און אנדערע אפערען, האט זיך נעבעך אלעס פערגעסען. זי האט געמוזט בלייבען אדער א מויד ביז די גראהע צעפ אדער חתונה האבען פאר א בעל מלאכה, פאר א גראבען יונג. טאטע זיסער! אזא מיוחסת, אזא געבילדיטע...

פיוויל: איהר מאן איז אודאי ארעם? און זי ליעבט איהם נישט. (צו פוזירן) א זי איז שען געוועהן. פוזיר גאט פערלאזט נישט אפילו אין דער וויסטע.

פוזיר: יא, עס וועט שוין זיין וויאשקא וויאשקא דערעוויאשקא.

שמוגלין: חלילה! איהר מאן איז נישט ארעם. ער האט אנ'אייגענע הויז, א'נ'אייגענעם ווארשטאט און האט א סך ארבייט פון די גוט-בעזיצערס און פון דעם נאוואמירגראדער פאלקאווניק. א בריה א'נ'ארבייטער. די הויט ברענט אויף איהם. טאטע זיסער! ער שטארבט נאך דבורהלעס טריט, ער איז אבער נישט קיין געבילדעטער. איהר וועט גלויבען, אפילו קיין קאדרעל טאנצ'ט ער נישט, ער שעהמט זיך מיט איהר צו געהן אין דער גאס געארמט. זי איז א נעזונטע, זאגט ער, נאך וואס דארף מען זי פיהרען. אך! שמעלט אייך פאר, ווי דבורהלע וועט זיך דערקוויקען ווען זי וועט אייך דערזעהן. איהר מוזט קומען צו אונז! יא איהר מוזט!

פיוויל: מיט פערגעניגען. איך האב געמיינט מיר וועט לאנגוויליג זיין דא. און עס קען גראדע זיין פערקערט...

שמוגלין: אך, איהר וועט זי זעהן, זי איז געווארען פעט און אינטערעסאנט. איהר וועט זיין צו פרידען, און זי וועט זיין אין זיבעטען הימעל. פערגעסט נישט! אויף דער בלאטיקער שטראסע. איהר פרעגט שמשון אייזענשטאהל דער שלאסער. אפילו א קינד אין וויעג וויסט, טאטע זיסער! איך לויף און פליה זאל דבורהלע וויסען. קוק

איהם נאר אן, א מחיה, פייוויל! אונזער פייוויל! מאמעלעך מיינע. איך לויף, איך פליה, איך פליה, (אב)

פייוויל: דבורהלע! דבורהלע! אוי איז דאס א סורפריז! דו ווייסט? זי איז געוועהן אזוי שען, און איך אזוי אונ= פראקטיש! עס איז געוועהן א צייט ווען איך בין פערטיג געוועהן ערענסט אין איהר צו פערליעבען זיך. פוזיר! ערענסט ליבען איז דומהייט, א קלוגער מענש דארף ליעבען אבער נישט פערליבט זיין. די ליעבע האט אין זיך געוויס, עטוואס פאעטישעס אבער.. פוזיר..דערלאנג מיר מיינע לאקירטע שיך (אב)

פוזיר: ליעבע, פאעזיע מיט לאקירטע שיך אין איין מאנאמענט (זוכט אין רענצעל, אליקום קומט אריין)

אליקום: דעם סאמאוואר וועט מען באלד אויף שטעלען. זארא פאניע, זארא, די דינסט איז שוין געגאנגען נאך וואסער.

[illegible]יל: (אונטער די קאליען) פוזיר מיין שענסטען אנצוג! א עס איז קיין קלייניגקייט אויף דער בלאטיגער שטראססע. ח ח ה ח!

פוזיר: (מיט די רענצליך) מאצאפורע אוועק פון וועג!

אליקום: פייוועלע, פייוועלע ח ח ח א גוטער רוס און פוזיר כלעבען א גוטער דייטש! הא הא הא (פוזיר לויפט ארויס מיט די טשעמאדאנעס אין צווייטען צימער)

פערוואנדלונג.

(א צימער ביי שמשון אייזענשטאל נישט רייך אבער ריין. פיני פירט דעם אלטען זיידע)

פיני: איך בין מיעד, זעץ דיך זיידע, דו זעהסט? וואס האב איך דיך פריהער געזאגט? די מיוחסת אונזערע שלאפט נאך. דעם סאמאוואר האט מען נאך אפילו נישט אויף געשטעלט,

זיידע: צו וואָס טויג דיר טהע? נאַראַלע. דאַפאַר ביזט דו דאָך אַזוי קראַנק און שוואַך, ווייל דו ביזט אַ טהע טרינקער. עה! מען נעמט אַ שטיק ברויט מיט זאַלץ און מען פערטרינקט מיט אַ קריגעל מילעך, אָדער מיט פריש וואַסער. זעהסטו איך האָב אין דיינע יאָהרען נישט געטרינקען קיין טהע בין איך שוין 80 יאָהר אַלט און בין אַ יונג מיט ביינער.

פיני: ניין זיידע איך קען נישט. איך בין אַ קראַנקער. איך האָב קיין מאָהל נישט קיין אַפעטיט צום עסען. קיין זאַך פרעהט מיך נישט, און יעדע נאַרישקייט קרענקט מיך און מאַכט מיך בעז. זעה, אונזער שמשון, אַרבייט אַזוי שווער, און זי שלאָפט! ער איך גאָר נישט געגעסען און איהר אַרט גאָר נישט! פאַר וואָס האָט ער זי אַזוי ליעב? אַמאָל האָט ער דיך און שאַרקער געליעבט. היינט ליעבט ער נאָר זי. קיין בה"בסטע איז זי נישט. אַרבייטען וויל זי נישט, נאָך וואָס דאַרף ער זי?

זיידע: פיני! דו ביזט אַ שוטה. דו ביזט נעבאַך אַ קראַנקער. פערשטעהסטו דאָס נישט: גאָט האָט בעשאַפען זיין שענע וועלט פאַר דעם מענשען; גאָט וויל אַז מאַן און ווייב זיך ליעבען זאָלען זיין איין לייב און איין זעלע. איך בין געוועהן אין דיינע יאָהרען האָב איך נישט גע[illegible]ט אַזעלכע קשיות. ווען די באָבע ע"ה זאָל לעבען וואָלט זי דיר דערצעהלט וואָס פאַר אַ חברה מאַן איך בין געוועהן. נאַרעלע! גאָט האָט אַזוי די וועלט בעשאַפען. אַ טויב האָט אויך אַ געליעבטע. זאָל אַ מענש זיין ערגער ווי אַ טויב?

פיני: אַזעלכע ווייבער זענען נאָר אויף צרות בעשאַפען געוואָרען! ער שטעהט אויף פאַרטאָג, אַרבייט, גיט איהר עסען און קליידען און זי האַלט זיך נאָך גרויס. אַ מיוחסת! און איהר שוועסטער די מאַראָם שמונלין וואָס דאַרף זי דאָ? אַ

מהומה זאָל אויף איהר קומען! זיידע! דאָס האַרץ פּוילט מיר אויף זיי קוקענדיג!

זיידע: איהר שוועסטער איז אַ גאַסט און דערווייל איז זי די בעל־הבית'טע אין שטוב. דבורהלע איז נאָך אַ יונג ווייבעלע זאָל זי זיך באַלעווען אַביסעל און איבערנעמען. די יוגענד קומט נישט צוויי מאָל..

פּיני: אַ גאַסט איז מען צוויי טאָג אָבער נישט אַ האַלב יאָהר. זי באַראַבאַנעוועט נאָר מיט די צונג. שמשון קויפט איהר שיך, און גיט איהר עסען און זי, זיידע, לאַכט נאָך פון שמשונען. ביידע לאַכען זיי פון איהם!.. פון שמשונען לאַכען! אוי, איך קען נישט שטילען מיין האַרץ!

זיידע: פּיני, ווער עס וויל נאָר זעהען שלעכטס, דעם איז שלעכט, די וועלט איז שען און גרויס. איך זעה יעצט נישט, אָבער איך פיהל, ווי די ליכטיגע זונן האָט זיך יעצט אויפגעהויבען, אין די בלויע הימלען; אויף די בוימער זינגען און שפּרינגען די זאָרגלאָזע פייגעלעך; בינען פליהען און ברומען; די מערעשקעלעך לויפען אום שטאַרק פערסאַפּעט. אַלעס לעבט אַלעס וויל לעבען, אַלעס פרעהט זיך מיט דעם לעבען. השמים מספּרים כבוד אל ומעשי ידיו מגיד הרקיע. איך הער שמשונס טריט, דאַכט־זיך?

פּיני: יאָ זיידעניו, שמשון געהט. (הויסט זיך אויס)

שמשון: קומט אַריין (מיט אַ בלויען פאַרטוך)

פּיני: ברודער, דו ווילסט טהע? זיי האָבען נאָך דעם סאַמאָוואַר נישט געשטעלט. זיי שלאָפען נאָך.

שמשון: ש.. ש.. נאַריש יונגעל, אַז זי שלאָפט נאָך וואָס זשע שרייסטו? שלאָפען איז זעהר אַ ביליג פערגעניגען. אַ יאָ זיידעניו? עס קאָסט נישט טהייער. זאָל זי שלאָפען געזונטערהייט. שוטה איינער! אַז דער סאַמאָוואַר איז נישט געשטעלט, נעמט מען אָט אַזוי דעם סאַמאָוואַר און

מען מאכט זיך אליין טהע. פערשטעהסטו? (נעמט דעם סאמאוואר צום טהיר)

זיידע: שמשון דו ביזט א געזונטער. דו האסט א געזונטען גוף און א געזונטע נשמה. דערפאר ביסטו א גוטער.

פיני: צו גוט ביסטו שמשון. דו זאלסט הערען וואס זי זאגט אויף דיר! זיי מאכען ביידע פון דיר חוזק. דו ווייסט? זי זאגט.....

שמשון: איך האב פיינד פאטשען מיט רכילות. איך פרעג דיך נישט, וואס זי זאגט (טראגט ארויס דעם סאמאוואר און מט צוריק)

פיני: איך ווייס, דו האסט מיך נישט ליעב. דו האסט דעם זיידען נישט ליעב, נאר זי האסטו ליעב. ווען איך זאל זיין א געזונטער און קענען ארבייטען וואלט איך בעסער אוועק געגאנגען. איך קען נישט... אוי א מיתה......

שמשון: (שי.. שי... פערהאלט איהם דאס מויל) פעהלט דיר עפים? זאג מיר. דו דארפסט נישט ארבייטען. שמשון האט הענד און קאן ארבייטען פאר אלע. דאך נישט ליעב האבען? דעם זיידען אויך נישט ליעב? אזוי? אך, איהר געבאלעוועסטע קינדער מיינע, (נעמט ביידע ארום) קומט, קומט צו מיר. איך וועל ארבייטען און איהר וועט טענהן. יא דארט געבען מיר טעהנ'ט, ווייל אז איך בין אליין ציהט מיך אלע ווילע אין שטוב אריין (פיהרט זיי)

זיידע: גנב דו! צו וועהמען ציהט דיך? צום אלטען זיידען?

שמשון: נו נו, אלטער וויסער חברהניק! הער אויף! קומט זשע זיידינו! שא.. קלאפט נישט אזוי מיט די פים! אונזערע געבאלעוועסטע מיוחסתע שלאפט (אב מיט זיי)

שמוגלין: (פערסאפעט) דבורה! דבורהלע! דו שלאפסט... גיכער שטעה אויף! שפרינג ארויס פון בעט!

דבורהלע: איך שלאף שוין לאנג נישט. איך פויל מיך אויף צו שטעהען. וואס איז דארט?

שמוגלין: גיבער, געשווינד! מיר האבען א גאסט. פייוויל וואלאכאוויסקי, דיין אמאליגער ראמאן. ער, שטארבט דאך נאך אליין נאך דיר. ווייסטו נאך וואס ער איז געקומען קיין זלאטאפאליע? נאר דיך צו זעהען.

דבורהלע: וואס רעדסטו דארט? וואס דערצעהלסטו? נאר מיך? פאניע! רייץ מיך נישט. פייוויל וואלאכאוויסקי איז ווירקליך אין זלאטאפאליע? געה, געה עס קען נישט זיין.

(דבורהלע קומט ארויס אין נעגליזשׁ).

שמוגלין: ער איז דא! אויגען! אוי טאטע זיסער! א האלזטוך! דו וועסט זעהן א האלזטוך! דו האר א־לא פלאמפאדור. שיך א־לא באמביען. אוי מארמעלאד! מאדנע. וואס שטעהסטו, ווי א דערשראקענע? ער וועט דאך דא באלד זיין.

דבורהלע: וואס הייסט באלד? איך בין נישט אנגעטהון! נישט פערקעמט! (פויזע) א וועה! נו וואס איז דארט אזוי? נו אז וואלאכאוויסקע... וואס האב איך מיך אזוי דער שראקען?

שמוגלין: נאר... אין פאנטאפעל זעהט דאס פיסעל אויס שענער און אין נעגליזשׁ געפעלען מיר זיי בעסער.

דבורהלע: וואס רעדסטו? געוויס דארף איך א'נ'אנדער קליידעל אונטהון. דו גיעסט אמאהל א פלאפעל אז די אויגען ברענען פון שאנדע.

שמוגלין: וואס ביסטו שולדיג, וואס ער קומט אזוי פריה? אוי וועה איז מיר מאמע לעב מיינע! ער געהט! ער געהט! דו וועסט זעהן א יונג! דו וועסט זעהן א קאוואליר אט איז ער! (פייוויל קומט און דבורהלע בלייבט ערשראקען) אך! שוין דא? מיין שוועסטער איז גאנץ קאמפלימענטירט! זי איז נאך אהן דער טואלעטע.

פייוויל: וועמען זעה איך? פריש, בליהענד, שען, דבורהלע! איז דאס מעגליך? די צייט זאל אונז צו שיידען און ווידער צוזאמען ברינגען אלס פרעמדע! האט איהר מיר שוין גאנץ פארגעסען?

דבורהלע: עס איז געוועזען א צייט ווען איך האב פיעל פון אייך געדענקט. איהר ווייסט עס. יעצט איז אלץ פערביי.

פייוויל: אלץ פערביי?! ניין, נישט דארויף האט מיך מיין שיקזאל אהער געבראכט.

דבורהלע: איך האב לאנג ערווארטעט. לאנג געטרוימט. יעצט מוז אלץ פערגעסען ווערען.

פייוויל: יא. פארט מיט די טרויעריגע געדאנקען אונד ערינערונגען! אצינד זענען מיר ווידער צוזאמען איך זעה די, וועלכע איך האב ערווארטעט צו זעהן. דבורהלע! ווי בין איך גליקליך!

דבורהלע: הערר וואלאכאווסקי, איהר דארפט נישט...

פייוויל: הערר, און וואלאכאווסקי? אה דבורהלע!

דבורהלע: הער וואלאכאווסקי, פייוועל! איהר דארפט יעצט מיט מיר אזוי נישט רעדען. איך בין פערהייראטעט.

פייוויל: אך יא. ליידער פערהייראטעט. דא אין געפענגעניס. ווייט פון לעבען און צוויליזאציאן. צווישען מענשען, וועלכע...

שמוגלין: מענשען, טאטע זיסער! אין זלאטאפאלע מענשען! אך א סקאנדאל! וואס זאגט איהר? איך האב פערגעסען ארוים צו טראגען דעם קאשיק (אב)

פייוויל: דבורהלע! זאגט טהייערע: איז אייך זעהר שווער דאס לעבען דא?

דבורהלע: פון אנפאנג איז מיר זעהר שווער געוועזען. ער איז זעהר א גוטער, אבער איך האב איהם נישט געליעבט. מיט דער צייט בין איך צו איהם צו געוואהנט געווארען און... אבער צום אונגליק איז מיין שוועסטער געקומען און האט מיר אנגעהויבען צו פערמיאוס'ן. יעצט זענט איהר דאך געקומען... איך בעט אייך פערבימערט מיר נישט מיין לעבען!

פייוויל: דיר פערביטערען דאס לעבען? דיר? (קוקט לײדענ־שאפטליך)

דבורהלע: ניין, ניין. רעדט נישט צו מיר אזוי. קוקט נישט אויף מיר מיט אזא בליק. איך געדענק נאך גוט וועלבע איבערמאכט איהר האט געהאט איבער אונז פרויען. זייט א גוטער פריינד ביי אונז אין הויז, ערנידעריגט איהם נישט אין מיינע אויגען. פייוויל וועקט נישט אויף מיינע אלטע וואונדען פון מיין הערצען! מאכט מיר נישט אומגליקליך! מאכט אונז ביידע נישט אומגליקליך! איך בין שוואך און כאראקטערלאז!

פייוויל: דיך אונגליקליך מאכען? בליק מיר אין די אויגען. געדענקסטו נאך די וואונדערבארע שענע זומער נעכטע ווען מיר ביידע: איך און דו האבען ארום שפאצירט ביים דניעפער? (ער אומארעמט זי).

דבורהלע: וואס טהוט איהר? וואס ווילט איהר טהון? פייוויל!

פייוויל: איך האב דיך ליעב ווי אמאל. דו מאכסט מיך וואהנזיניג! (קושט לײדענשאפטליך איהרע הענד און אין דער צייט לויפט אריין מאדאם שמוגלין פון איין זייט און שמשון מיט׳ן סאמאוואר פון דער צווייטער זייט)

שמשון: נו יעצט מיינע קינדערלעך. יעצט וועלען מיר טעה טרינקען (ער דערזעהט ווי פייוויל קושט זי) הא! בלייבט שטעהן אין מיטען צימער מיט׳ן סאמאוואר אין האנד!...

פייוויל: (בעמערקט נישט און רעד ווייטער) הבלל זאגט איהר מיר צו, אז מיר וועלען זיך ווידער ליעבען און קושען ווי פריהר? גיב זשע מיר נאך א קוש!

(פאזיציאן)

פארהאנג.

ענדע 1 אקט.

צווייטער אקט

(דאס זעלבע צימער ביי אייזענשטאל שענער אויפגערוימט
פיני ליגט אויף דער קאנאפע. מאדאם שמוגלין רוימט.)

פיני: איהר ווייסט, וואס איך וועל אייך זאגען מאדאם שמוגלין? ווען איך זעה ווי איהר טאנצט, שפרינגט און האצקעט ארום, מיין איך אז אימיצער האט אין אייך אריין געגאסען א גאנצע דייזשקע מיט קוועקזילבער. דאכט זיך די בעסטע זאך איז ליגען אויף א זייט, און זיין רוהיג. וואס איז מיט אייך אזוי די גדולה?

שמוגלין: די גדולה איז, וואס אין אונזער הויז וועט היינט זיין א גאסט, א מענש, א אמתר גאספאדין. ווען נישט דבורהלע, ווען נישט אונזער משפחה, ווען נישט אונזער יחוס וואלט איהר געהאט א מכה, נישט אזא גאסט.

פיני: איך בין אייך מוחל דעם יחוס, בין אייך מוחל דעם גאסט און בין אייך מוחל די מכה! אייער גאנצער משפחה מיט הכל בכל, איז נישט ווערטה איין פלעקעל פון מיין ברודער שמשונס אלטע פאטמיאטקע. אוי א מיתה. פון וואנען האט איהר זיך גענומען אויף מיין ברודערס קאפ?

שמוגלין: דיין ברודער איז נישט מעהר ווי א בעל מלאכה, און מיר? טאטע זיסער! מיט וועמען שטעל איך מיך טעהנ'ען? (זי לאכט) דבורהלע! דבורהלע! קום נאר אקארשט אהער! (דבורהלע קומט אריין אויס געפוצט) וואס? דו האסט זיך פערקעמט מיט א פיראמיד גאר? מען געהט דאך יעצט מיט א טשעפטשוק.

פיני: פירנאמידע, טשעפטשוק און אנדערע צרות מיט מאדעס. אוי וועה איז מיר!

דבורהלע: וואס דען האסטו געמיינט? איך בין יונג, איך בין שען, איך בין געזונד, איך וויל לעבען, א יעדען געפעלן, האבען פערגעניגען און לוסטיג זיין. אין גרויסע שטעט געהט מען אין טעאטער אדער מען שפאצירט אויפ׳ן בולוואר, אדער מען טאנצט אויף א באל. פיני! דו ווילסט איך זאל זיצען א גאנצען טאג און זיפצען, וויינען, תהלים זאגען?

שמוגלין: אך, פרעג איהם בחרם. וואס ווייס ער פון טעאטער, פון פראמענאד פון באל מאסקאראד? הער דבורהלע דו ווייסט? טהע איז שוין ארויס פון דער מאדע. איך וויל אב קאכען קאפע מיט טשאקאלאד.

דבורהלע: שבת קאכען קאפע? נאך קארג האבען מיר דערפאר, וואס מיר שטעלען דעם סאמאוואר אום שבת? זיין גאנצע שפחה זענען פאנאטיקער. מען דארף עס איהם נישט טהון!

שמוגלין: איך וועל אין קיך שטילער־הייט. טאטע מיינער! ווער וועט וויסען?

פיני: די אלטע בעל־עברה׳ניצע! א מיתה... זאל אויף איהר קומען.

דבורהלע: פיני מיר ערווארטען א גאסט. איהר דארפט דא יעצט נישט ליעגען.

פיני: א גאסט? וואס ארט מיך! איך ליעג ביי מיין ברודער אין שטוב. אז איך וועל קומען צו זיין ברודערס ווייב צו גאסט וועט אייער הערר: לאם־טע־דע־רייטאם, אויך מעגען ליגען. אפילו אין געהאקטע וואונדען...

דבורהלע: איך הייס איהר זאלט באלד אויף שטעהן!

פיני: אז איהר הייסט, נעם איך באלד און קעהר מיך אום מיט דעם פנים צו דער וואנד. א נעטהיגע זאך, געסט מיט האבעלאקען!

שמוגלין: אט דאס איז דיין רעספעקט און פערגניגען! טאטע זיסער! וואו אהין ביסטו אריינגעפאלען! מיר ווען נאך היינט האבען חרפות און בזיונות!

דבורהלע: וואס מיינסטו? פאר מיר און אפשר פאר איהם, איך וואלט בעסער וועלן ער זאל נישט געהן אהער. (זיפצט) וואס קאן דאפון ארויס קומען? דאס פערלוירינגע וועט זיך נישט אומקעהרען... איך בין יעצט שמשון אייזענשטאלם פרוי.

שמוגלין: וואס רעדסטו דאס? דיינע יונגע יאהרען וועלען אוועק געהן און נאכדעם וועסטו חרטה האבען און עס וועט שוין שפעט זיין... איינמאל נאר איז מען יונג! נאר איינמאל, אה טאטע זיסער! איך פיהל עס...

דבורהלע: רעד נישט! רעד נישט אזוי צו מיר! איך וויל עס נישט הערען, איך טהאר עס נישט הערען. פאניע! ווען איך זאל נישט וויסען אז דו ביזט מיין שוועסטער, וואלט איך געמיינט אז דו ביסט מיינע א שונא און ווילסט מיך אונגליקליך מאכען.

שמוגלין: מיר טהוט יא וועה דאס הארץ קוקענדיג אויף דיר. דאס גאנצע לעבען פערברענגען מיט א בעל-מלאכה.

דבורהלע: דו פיהרסט מיך אראב פון זינען! דעם לעצטען טראפען פערשטאנד נעמסטו ביי מיר צו! (פערדעקט איהר געזיכט) איך וויל עס נישט הערען איך קען עס נישט הערען! איך קען נישט!..

שמוגלין: שא! דיינער געהט, מיט דער גאנצער משפחה. פונקט געטראפען!

כיני: ווען אונזער פאמיליע געפעלט אייך נישט, וואס זשע קריכט איהר צו אונז? (שמשון, זיידע, טויבא-מירקע, הצקעל)

אלע: גוט שבת! גוט שבת! (פרוּיען קושען זיך)

שמשון: (איבעראשט) זעהט נאר! בעטראכט נאר אונזער בעל-הביתטע! בעטראכט זי נאר! דבורהלע! ווער וועט גלויבען אז דו ביסט נישט מעהר ווי שמשון אייזענשטאלם ווייבעלע. א גראפיניע! א בת מלכה. איך האב גאר מורא צו איהר צו צו געהן. ווי איך בין א יוד, זעצט דיך

זיידעניו! (צו דבורה) דבורהלע! איך האָב דיר געבראַכט געסט; מיין שוועסטער און מיין שוואָגער זאָגען דו שעמסט זיך מיט זיי. אַ יאָ סאיז נישט אמת? אַז מען שעמט זיך נישט מיט'ן מאַן שעמט מען זיך נישט מיט זיינע קרובים. זי איז טאַקע אַ געבילדעטע, אַ פערעדעלטע, אַ געוועזענע פריילין. אָבער זי איז אַ נוטעטשקע (מאַכט פון זיין שניפטיך אַ קנאַל וואַרפט איהר אין פנים אַריין) אוי דו גנב זיכער! (בעטראַכט פיני) פיני! וואָס איז? פיהלסטו דיך עפּעס שלעכט?

פיני: איך בין קראַנק. אפשר וועט גאָט געבען, איך וועל ווערען טויב. וועל איך נישט הערען וואָס מען רעד דו אין שטוב (בייז) לאָז מיך צו רוה!

שמוגלין: (צו דבורהן) דער רוח האָט זיי געבראַכט! פונקט, אַקוראַט!

דבורהלע: עס איז זיין הויז און איך האָב קיין רעכט ווען עס איז צו פערביטען אַ הער צו געהן. וואו איז מיין ראָמאַן „מאָנטאָ קריסטאָ"?

שמשון: וואָס הייסט מיין הויז? נאַר, דו! דאָס הויז איז דיין. דו ביסט דיווירטהין, און ווער עס געפעלט דיר נישט גיב איהם דעם וועג. אָהן צערמאָניעס.

טויבא־מירקע: יאָ ברודער זי איז די בעל־הביתטע אָבער גרויס האַלטען זיך, און בלאָזען פון זיך, דאַרף מען נישט מיר זענען טאַקע פערהאָרוועטע מענשען, מיר שלאָפען נישט ביז אין האַלבען טאָג, שמירען נישט דעם קאָפּף מיט פּאָמאַדע, טראָגען נישט אין דער־וואָכען שבתדיגע קליידער מיט האַנדשוך מיט פוס שוך, מיט טשיפּטשי־קעס, מיט יאַמפּאַרקעס. מיר רייבען נישט די נאָז מיט ווייסע ליים און שמירען נישט דאָס פנים מיט שמעקענדיגע זייף. אָבער שעמען זיך מיט אונז דאַרף מען נישט. מיר זענען מענשען מיט אַלע צו גלייך...

חצקאל: וואָס איז דאָס אַזוי! דו קענסט נישט אַמאָל צו אונז אַרײַן געהן? נישקשה די פּיס וועלען דיר נישט אָבדאַרען. דעם יחוס דײַנעם מעגסטו פערקנײַטשען אין אַ זײַט! משטאָ טאַם טהוט זיך געבילדעטע מענשען מיט רבנים אין דער משפּחה. איך וויים ווען בײַ מיר שטעהן עטליכע אָקסען אין שטאַהל, אָ דאָס הײַסט בײַ מיר די בעסטע משפּחה און מײַן בעסטער יחוס.

זיידע: (זאָגענד תהלים) קינדער! איך האָב פײַנד צו הערען אַזאָלכע רײד, נישט צום גוטען פיהרט עס. איך פער־שטעה עס נישט! אַמאָל אַז מען פלעגט קומען צו גאַסט, פלעגט מען זײַן פרעהליך, מען האָט געזאָגט גלײַך־ווערטליך, געטריבען שפּאַס, געלאַכט. איז נמאָס געוואָרען צו רעדען האָט מען געקײַעט אַרבעס און הײַנט, זענען די מענשען גיפטיגע מען שטאַרקעט זיך גאַר. בעסער וואָלט געוועזען אַז איהר וואָלט געקײַעט אַרבעס און געשוויגען. פיני קום פיהר מיך אַרוים צום טויער; די שענע זון וואַרעמט, און פון זײַערע רײד ווערד קאַלט.

פיני: (געהט צו) זיידע! מיך וואַרעמט שוין אַפילו די זון נישט, מיר וועט זײַן וואַרעם ווען איך וועל ליגען אין קבר, און וועל גאָר נישט זעהען און גאָר נישט הערען. דו ווייסט, זיידע? אום שבת וויל זי בײַ אונז אין שטוב קאַפּע מאַכען!

זיידע: זאָרג זיך נישט, פאַר פרעמדע זינד, און פרעה דיך נישט מיט פרעמדע מצות. ווער עס האָט הנאה פון קאַפּע דער דאַרף פאַר דער קאַפּע בעצאָהלען...

פיני: פאַר דער קאַפּע וועט שמשון בעצאָהלען. (בײדע אָב)

טויבא מירקע: קאַפּע אום שבת?! וואָס דען, זיי זענען דאָך געבילדיטע! וואָס איז בײַ זיי גאָט? און וואָס איז בײַ זיי חזיר? וואָס איז בײַ זיי אײגענע האָר? און וואָס איז בײַ זיי שבת? וואָס זעהט זי דאַרטען אין רוסישען „קרבן מנחה"?

שמוגלין: (צו דבורה) הײַנט זעהסטו שוין וואָס מען קען ער־וואַרטען פון גראָבע מענשען? אַך! טאַטע זיסער! פון אונזער משפחה אין אַזאַ הויז!

הצקאל: איך האָב פײַנד פּאָליטיק. איך בין אַ קצב. פאַר אַזעלכע זאַכען הויב איך באַלד אָן טרײַבערען.

שמשון: און איך זאָג: געבילדעטע מענשען זענען פײַנער און עדלער אין דער נאַטור, איך זאָל נישט זײַן אַזוי איבער־געוואַקסען וואָלט איך מיך נאָך אַצינד געלערנט און גע־בילדעט. קען דען מעגליך זײַן אַז מײַן דבורהלע זאָל מאַכען אַזאַ לאַרעם ווי דו טויבאָ מירקע? 2 יאָהר האָב איך נאָך ן איהר קײַן קללה און קײַן געשרײַ געהערט. עס איז עפּעס אַזוי, אַזוי גוט און רוהיג מיט געבילדיטע מאַכען חברותה. דבורהלע דו ביסט העכער פון אונז. דאַרפסט אונז לערנען. נו נעם דײַן האַנד און אַזוי גיב מיר אַ פּאַטש איך זאָל נישט זײַן קײַן גראָבער יונג! (פּאַטש זיך מיט איהר האַנד)

הצקאל: אַ ברודער דו ביסט אין פּעסעל! זי זאָל דיך לערנען? וואָס פאַר אַ מאַן ביזטו? זעהסטו, דײַן שוועסטער, דאַכט זיך איז אַ קאָזאַק, און אַז איך וואַש די הענד און גיעב נאָר איין געשרײַ ע! גיעט איהר אַ וואָרף די נעכבע נאָך אַ האַנטוך. אָדער אַז איך זעץ מיך עסען און גיעב אַ ברום, „נו“ ווײסט זי שוין אַז איך וויל רעטאַך. אָדער אַז איך גיעב נאָר אַ געַנעץ, פערשטעהט זי שוין אַז מען דאַרף געשווינד בעטען דאָס בעט. ווײַל איך בין אַ קצב און העב אָן באַלד צו טרײַבערען.

טויבאָ: זי איז אָבער בײַ איהם אַ מאַדאַם. ער דאַרף האָרעווען, קריעה רײַסען און זי לעבט בײַ איהם ווי אַ בת מלכה.

הצקאל: וואָס איז זי בײַ דיר? ווי אַקעלבעל אויף דער פּאַשע?

שמוגלין: טאַטע זיסער! קעלבער און ביקעס! געבילדעטע מענשען!

טויבא: דו גיעסט איהר נאָך, קריכט זי דיר אויף דעם קאָפּף. דו ווייסט אין דער גאַנצער שטאָדט דערצעהלט מען זיך דער יונגער פּריץ, דער אבלאָקאַט וואָס שטעהט ביי אליקום׳ן איז געוועהן ביי דיר אין שטוב און האָט זיך מיט דיין ווייב געקושט און געהאלזט! זעהר שען! אזא יאָהר אויף מיינע שונאים!...

שמשון: אין דער האַנד! משוגענע. איך בין אליין געוועהן דאַביי. ווייל דיר ווייזט עס אוים פשוקרע. מיר האָט עס אויך נישט געשמעקט. אָבער אז אזוי פיהרט זיך אָבער די וועלט. ווען א מאַנספּערשוין דאַנקט א דאַמע, קושט ער איהר די הענד. האַ האַ האַ! וואָס פארשטעהן מיר פּראָסטע אַרבייטער פון די זאַכען?

שמונגלין: און ווער האָט איך געזאָגט אז ער איז א פּריץ. א יוד איז ער, אונזערער א מחותן, כמעט פון איין משפחה, אין אונזער משפחה טרייבערט מען נישט.

טויבא: אזוי? וואָס דען טהוט מען אין אייער משפחה?

חצקאל: וואָס הייסט א פּרעמדער קושט דיין ווייב אין האַנד? בדומה למשל: איך קויף א טעפּעל מיט האָניג און ווער עס געהט פערביי זאָל לעקען. איך האָב פיינט פּאָליטיק. איך בין א קצב פאַר אזעלכע זאַכען טרייבער איך

טויבא: וואָס רעדסטו צו איהם! אמאָל איז ער געוועזן א מענש. היינט האָבען זיי דאָך איהם דעם קאָפּף פערדרעהט, און דעם שכל צו גענומען, אמאָל האָט ער געוואוסט אז ער האָט פריינד, האָט א משפחה, היינט שטאָפּט ער דאָך אַלץ אריין אין איהר טרפה׳נעם האַלז אריין! (דבורהלע וויינט)

שמונגלין: וואָס דאַרפסטו וויינען? נאַרר איינער. זאָלען זיי בילען ווי די הונד. קום, וואָס דאַרפסטו זיצען מיט גראָבע מענשען?

דבורהלע: ניין, ניין, וואו אהין זאָל איך געהן? איך בין יעצט פון זייער משפחה און דאַרף הערען וואָס זיי זאָגען מיר.

שמשון: דבורהלע! געה אהין צו זיך (פיהרט זי ארויס און רעד צו טויבאן) איך האב געהארעוועט און דיך חתונה געמאכט ווי א בעל־הבתיש קינד. יא איך האב פאר מיר נישט געטראכט ביז איך האב נישט געזעהן אז מיין אלטער זיידע און מיין קראנקער ברודער זענען פערזארגט. מען האט געלאכט פון מיר וואס איך בין א'נ'אלטער בחור. איך האב נישט חתונה געהאט. איך האב געהאט א משפחה אויף מיינע פלייצעם איך ארבעט אצינד אויך. איך צאהל טהייער פאר דעם שטיקעל גליק. וואס ווילסטו? ווילסטו קומען צו מיר און צו שטער'ען מיר מיין פרייד? ווילסטו צונעמען וואס מיר איז אזוי טהייער און אזוי שפעט אנגעקומען? דו הערסט? זי וויינט! דבורהלע וויינט!. אהיים!... און דיין פוס זאל מיין שוועל נישט איבערטרעטען! חצקאל האב דיר א גוטען שבת! (עפענט די טהיר)

טויבא: קום חצקאל. זאל זיך די מאדאם מיט דער שטוגלין שלאגען קאפף אין דער וואנד.

חצקאל: קום! א שענעם כיבוד געהאט! זיי מיינען אז מיט יחוס קען מען אן שטאפען די קישקע. קום, אין דער היים האבען מיר א שענעם „שלש־סעודות" קום, קום! (ביידע אב)

שמשון: נישט פריינד זענען זיי מיר — שונאים, דאכט זיך! וואס ארט זיי? איך פערגין יעדען דאס גרעסטע גליק. פאר וואס פארגינען זיי מיר נישט?

שטוגלין: פטור געווארען? ארמע דבורהלע! דער גאסט וועט קומען און ביי איהר זענען די אויגען פערוויינט.

שמשון: איך בין נישט שולדיג, מאדאם. זאגט איהר איך בין נישט שולדיג.

שטוגלין: אך יא, הער אייזענשטאל! וואס האב איך אייך גע־וואלט זאגען? ער וועט באלד קומען, זיי וועלען רעדען פון הויבע נאליטיק, פון ביכער דארטען, פון אנדערע

געבילדיטע זאכען און פערשטענדניסע און איהר... פער־שטעט איהר?

שמשון: האהאהא! איך פערשטעה. איהר ווילט איך זאל נעמען דעם וועג. איהר ווילט נישט איך זאהל זיצען ווי א באלוואן און זי זאל זיך מיט מיר דארפען שעמען. איך וועל אייך נישט שטערען, איך וועל זיצען מיט דעם ווידען ביים טויער.

(פוזיר מיט א בוקעט)

פוזיר: אהא. די שמוגלין! דאך געטראפען אויף דער באלאטע, ווער שטראססע! א בוקעט פון מיין הערר. ער וועט דא זיין אין איין מאמענט (גיעט שמשון'ען)

שמשון: צו וואס דארף מען דאס?

שמוגלין: אך! טאטע זיסער. א בוקעט, פונקט אקוראט ווי אין די ראמאנען. ביי איהם געהט עס אויך ווי אין א גע־שריבענעם בוך.

פוזיר: ווען מיין הערר שיקט א בוקעט, איז שוין נישט אומזיסט. ער לאזט נישט דורך איין שען ווייבעל. אה! איהר זאלט זעהען ווי ער פלאקערט א וועלט אין אדעססא. שטענדיג אבער אויף זיין גליק ווי עס איז נאר א שען מיידעל איז ער דא. און ווי עס איז נאר דא א שען ווייבעל איז דער מאן א שוטה מיט א'נ'אידיאט, הא הא הא! ער איז א גרויסער בריה צו פיהרן ביי דער נאז, ער הויבט אן מיט א בוקעט, מיט קוצוניו מוצוניו, און ענדיגט... זייט א חכם און טרעפט?

שמשון: זאגט איהם א דאנק. (אפארט) צום טייפעל מיט דיין קעציניו! (ווארפט דעם בוקעט אונטער דער קאנאפע)

שמוגלין: פאטער מיינער! א בוקעט אונטערען באנק! ער מאכט עס ווי א בעל מלאכה. דבורהלע א בוקעט! וואס זאגט איהר פארט צו איהם? א בוקעט! (האפט דעם בוקעט און לויפט אב)

שמשון: נו וויַ׳ם נאָך? איהר דאַרפט עפּעס?

פוזיר: איך האָב געוואָלט, כאָטש, מיט איין אויגעל אויף איהר אַ קוק טהון. ער בערִיהמט זיך עס איז אַ סחורה ווי גאָלד. ער זאָגט עס פערדריסט איהם גאָר נישט וואָס ער זיצט אין אייער שטעטיל. צו ליעב איהר, זאָגט ער, איז כדאי. און איהר מאַן, זאָגט ער, איז אַ גוטער גולם... אייגענטליך מיט וועהמען האָב איך די עהרע? ווער זייט איהר אייגענטליך?

שמשון: אייגענטליך, וואָלט זיך מיר זעהר געגליסט אייך צו געבען אין די ציין אַריין. איהר געהט בעסער. וואָרום אַז איך וועל בעז ווערען... אַ גוטען שבת (ער פיהרט איהם אַרויס) אמאָל פלעגט מיר זיין אַזוי שווער בעז צו ווערען! און יעצט, נאָר עפּעס, ווער איך שוין בעז. וואָס קאָן עס בעדייטען?.. ער האָט דאָ געפּלאַפּעלט נאַרישקייטען, און ביי מיר האָט זיך שוין אָנגעצינדען דאָס בלוט (פערטראַכט זיך)

פיני: שמשון! שמשון! דו הערסט נישט? איך וועל דיר עפּעס דערצעהלען.

שמשון: פיני! דו וועסט מיר דערצעהלען אַ׳נ׳אַנדערעס מ,

פיני: שמשון! דו האָסט אַרויס געטריבען טויבא מירקעס! דו מיינסט דיין מיוחסת פערדינט עס? זיי רעדען ביידע אַ גאַנצען טאָג פון דעם אָדעסער קאַוואַליר. זיי פאַרקויפען דיך ביידע פאַר איין שמעק טאַבאַק.

שמשון: לאָז מיך צו רוה. איך בעט דיך.

פיני: דיין מיוחסת האָט ליעב... אָבער נישט דיך.

שמשון: אַ ליגענד! דו שלעכטער מענש, דו געמיינער ליגנער! דו ביסט קראַנק ווילסטו יעדען קראַנק מאַכען. דיר איז נישט ליעב דאָס לעבען ווילסט יעדען טייטען מיט דיינע רייד. ליגנער! איך וועל דיך דערהרגענען! איך וועל דיך דערשטיקען! (וואַרפט איהם אַנידער) זעהט! זעהט וואָס איך טהו!

אזוי בעז געווארען אויף אשוואכען, קראנקען מענשען. (הערבט אים אויף) ניע אין מיין לעבען האט זיך מיר דאס געטראפפען. אז איך ווייס נישט, וואס טהוען זיי אלע מיט מיר? וואס ווילען זיי האבען פון מיין לעבען? זיי א גוטער פיני, און פערצייהע מיר. איך ווייס נישט וואס עס קומט מיט מיר פאר. נאר אפשר ווער איך משוגע?

פיני: איך בין נישט בעז אויף דיר. ווילסט מיך דערהרגענען שמשון, הרגע מיך! איך האב דיך ליעב און זאג דיר די ווארהייט. ש.ש.ש. די מאדאם געהט אהער! א מיתה משונה אויף איהר! איך קען נישט קוקען אין איהר טרפה'נעס פנים (אב)

שמוגלין: (קומט ארײן) טאטע זיסער! ער געהט שוין! ער געהט שוין אהער. איהר נעדענקט אייער ווארט?

שמשון: איך זאל נעמען דעם וועג? ניין! איך האב עס פארגעסען. איך בלייב דא.

שמוגלין: זעהר שען פון אייך! שעהמען מעגט איהר אייך, אין אייער ווייטען האלז! דבורהלע! גיכער, מאמעלע מיינע! גיכער אהער, גיכער!

שמשון: וואס איז דאס גיכער? די ציגען האבען צייט צו קומען אויפן יריד.

שמוגלין: ציגען גאר? וואס פאר א שפראכע? וואס פאר א שפראכע טאטע מיינער! (פײוויל. דבורהלע מיט'ן בוקעט פון פערשידענע זאכען.)

פײוויל: (עס דונקעלט זיך) אך ווי געמיטליך דא איז. נעכטען האב איך דאס גאר נישט בעמערקט.

דבורהלע: איך האב די עהרע אייך פארצושטעלען מיין מאנן.

שמוגלין: (צו שמשון) זאגט: עס פרעהט מיך זעהר.

שמשון: אז עס וועט מיך פרעהען וועל איך זאגען: עס פרעהט מיך זעהר. ביי די געבילדעטע איז נישט קיין גוטע געוואהנהייט, פאר צו שטעלען באלד ווי א מענש קומט.

לאָז ער זיצען א ביסעל, און אז איך וועל זעהן אז ער געפעלט מיר וועל איך מיך מיט איהם אליין בעקענען און עס וועט מיך פרעהען. (ער רעדט הויך און אונדייטליך)

דבורהלע: וואָס איז דאָס מיט איהם? ער רעדט אזוי פרעך! ביטע מיין ליעבער גאסט. נעמען זי פלאַטץ. (פייוויל זעצט זיך נעבען איהר)

פייוויל: (שטיל) אייער געמאל איז נישט איבעריג העפליך! (צו שמשונ'ן) מיר זענען מיט אייער פרוי שוין אלטע גוטע פ. יינד.

שמשון: דאָס איז אייער געשעפט.

פייוויל: (צו זיך) און דער גראָבער מענש בעזיצט אזא צאַרטען ענגעל! (צו דבורה) געפינט איהר נישט אז דאָ איז זעהר לאַנג־ווייליג?

שמשון: דאָס איז אייער געשעפט.

שמוגלין: מאַטע זיסער! ווי ער בלאַמאַזשירט אונז!

דבורהלע: (שטיל) איך קען נישט פערשטעהען וואָס איז דאָ מיט איהם היינט? הער וואָלאַבאָווסקי! איהר דאַרפט איך נישט בעליידיגען!

פייוויל: (שטיל) בעליידיגען, פון וועהמען? נון און איהר, מאַדאַם יוזענשטאָהל? זענט איהר שוין געוואָהנט מיט די פפליכטע פון א ווירטהין? איך זאָג די פפליכטע, און ווייס אייגענט־ליך נישט וועלכע פליכטע עס האָט א ווירטהין.

שמוגלין: ווי קען א געבילדעטער קאַוואַליער וויסען וואָס עס דאַרף צו טהון א ווירטהין, אין אזא הויז צווישען נידריגע מענשען?

דבורהלע: דעם אמת געזאָגט. איך האָב קיינע פפליכטע. איך טהו גאָר נישט. קיינער פאָדערט עס פון מיר.

פייוויל: (ציפזיגנ) פפליכטע פון א פרוי! עס איז געוועזען אמאָל א פינצטערע צייט אין אונזער געמיינשאַפטליכען לעבען, ווען די פרוי איז בעהאַנדעלט געוועזען אין געזעלשאַפט און

אין פאמיליען־לעבען אלס א שקלאווין, אלס א געשעפף, וועלכעם האט נאר פפליכטע אבער קיינע רעכטע. אצינד אבער ווען די ענטוויקלונג פון דער מענשהייט מאכט אזאלכע פארטשריטע, יעצט, הערשען שוין גאנץ אנדערע מיינונגען: פרייהייט! וואס מעהר פרייהייט!.. ווי איז אייער מיינונג?

שמשון: מיין מיינונג איז, אז איהר קענט רעדען...

דבורהלע: הערר אייזענשטאהל גיט מיר רעכטע און קיינע פפליכטע (שטיל) ער איז געוועזען אזוי אונפריינדליך! פערציהעט איהם!

פיוויל: (שטיל) נישט איהם פערצייהע איך, דיר, דיר קען איך אלעם פערצייהען. הערר אייזענשטאהל שיינט זעהר א גוטער מענש צו זיין.

שמשון: בין איך גוט אדער שלעכט דאס געהט קיינעם נישט אן (צו זיך) וואס רעדען זיי דארט אין דער שטיל?

דבורהלע: (בעז) דער בעזוך פון אזא גאסט איז א עהרע פאר אונז, און איך האב געמיינט הערר אייזענשטאהל וועט זיין פריינדליכער (רייסט אוים א בלום און גיעט פיוולען)

שמשון: איך בין נישט קיין אריסטאקראט.

פיוויל: קען דאס מעגליך זיין? ניין! ווירקליך עס איז זעהר שוועהר צו בעמערקען (שטיל) דבורהלע איהר זעהט אליין אז איך קען דא לענגער נישט פערבלייבען. איהר מוזט קומען צו מיר. איך גלויב עס איז שוין צייט צו געהן (שטעהט אויף צו שמשונען) נישט אזוי?...

שמשון: אז איהר ווילט זיצען, טרייבט אייך קיינער נישט. און אז איהר דארפט אוועק געהן וועט אייך קיינער נישט צוריק האלטען.

דבורהלע: אייערע געסט בעליידיגען מיך און איך טרייב זיי נישט. ווער זשע קען האבען די רעכט דעם אינטעלעגענטען

עהרענס־ווירדיגען הערין, וועלכער איז דא מיין גאסט, ארוים צו טרייבען,

שמשון: איך האב ארוים געטריבען מיינע געסט, און דו פאלג מיך און ווער פטור פון דיינע געסט. אהן געסט וועט זיין רוהיגער.

דבורהלע: (וויינט) אזוי האט מען איך עמפפאנגען אין דיזען הויז!

פייוויל: (שטיל) נישט צו איהם, צו דיר בין איך געקומען אלזוי אויפס־ווידערזעהן הערר אייזענקלאץ אדער הערר האלצמאן.

שמשון: רופט מיך ווי איהר ווילט. איך בין געוועהן און וועל בלייבען אייזענשטאהל. מיין ערגסטען שונא ווינש איך נישט ער זאל קומען דערצו איך זאל איהם דארפען איבערצייגען אז איך בין אייזענשטאהל!!!

פייוויל: עס פרעהט מיך זעהר (שטיל) דבורהלע פערגעס נישט. היינט! הערר אייזענבאק, פארדאן! אייזענ... (אב)

דבורהלע: היינט נאך, פייוועל. באלד (אב צו זיך אין צימער)

שמוגלין: אזוי קאמפרעמעטירען! אזוי בלאמאושירען! וואס וועט פון אונז רעדען גאנץ אדעססע? טאטע זיסער! וואס דבורהלע שטעהט אוים!

שמשון: פאר אייך וועט זיין געזונטער און פאר מיר גלייכער אז איהר וועט מיך לאזען צו רוה. איך בין היינט משוגע געהט אוועק!

שמוגלין: אונזער משפחה! אונזער יחוס! אונזער בילדונג! אה נראבער יונגע!

(דבורהלע מיט 2 הימע אין דער האנד)

דבורהלע: (מיט טרערען) איך דאנק אייך זעהר!

שמשון: דבורהלע! ביזט בעז אויף מיר? אז איך זאל דיר קענען דערצעלען, וואס דא טהוט זיך, ביי מיר אין הערצען, וואלסטו אפשר נישט בעז געוועהן. אבער דו בינסט דאך א קלוגע, בינסט דאך א געבילדעטע. דו דארפסט אלץ

פארשטעהן אז איך פיהל מיך יעצט אזוי נאריש. איך קען דיר אין דיינע אויגען נישט קוקען. ווי מען ווערט נאר בעז, ווערט מען באלד נאריש.

דבורהלע: זעהר גוט. איך בין צופריעדען. פאניע קום!

(גיט איהר איין הוט)

שמשון: וואו אהין ווילט איהר דאס געהן?

דבורהלע: האסט מיך קיין מאל נישט געפרעגט, און דארפסט יעצט אויך נישט פרעגען!

שמשון: קיין מאל פרעג איך נישט און היינט וויל איך וויסען וואו אהין דו געהסט.

דבורהלע: דו דארפסט וויסען: מיר געהן צו וואלאכאווסקי מיט א וויזיט.

שמשון: צו איהם? איך וויל נישט זאלסט געהן צו איהם!

שמוגלין: ער וויל נישט הא הא הא! ווי געפעלט עס דיר? אזא גראבער יונג זאל זיך נעמען אזוי רעכט?

שמשון: מעגסט געהן וואו אהין דו ווילסט, נאר נישט צו איהם. ער געפעלט מיר נישט.

דבורהלע: א נייע פאנטאזיע! איך פרעג אייך נישט וואו אהין איהר געהט און דארף אייך קיין רעכענונג אבגעבען וואו אהין איך געה! קום...

שמשון: (שלעפט איהר צוריק) אז איך זאג דיר אז דו וועסט נישט געהן! וועסט דו נישט געהן!

דבורהלע: וואס איז דאס! אין מיין אונגליקליכער און שענדליכער לאגע האב איך מיר אמוויינינגסטענס געטרייסט דאמיט אז איהר זענט א גוטער מענש. און צום סוף זעה איך אז דאס אויך נישט. איהר האט אייך נאר פערשטעלט! געשפיעלט א ראלע פון א גוטען. 2 יאהר געווען מאסקירט און יעצט וויזט איהר אייך ארוים ווער איהר זענט? איהר ווילט מיט מיר האנדלען ווי אייער שוועסטער און אייערע פריינד האנדלען מיט מיר? ווילט איהר אפשר

איך זאָל איך זיין אַ דינענסט? ווילט איהר איינפיהרען אַז ווען איהר ווערט אַ געשריי געבען: „נו!“ זאָל איך צו לויפען צו איך מיט אַרעטאַך? ניין! מיט מיר ווערט איהר עס נישט אויספיהרען. איך האָב איהם פערשפראָכען צו קומען, און איך געה צו איהם!

שמוגלין: וואָס האָב איך דיר געזאָגט, דו וועסט זעהן אַז ער וועט דיך שלאָגען אויך. ביי אַ גראָבען יונג איז אַלעס מעגליך.

שמשון: וואָס שלאָגען? זעהט איהר, דאָס מאַדאַם וועט איהר דוקא נישט דער לעבען. איך זאָל זי שלאָגען? דבורהלען? איך זאָל אויף איהר אויף הערבען מיין האַנד!... איך בעט דיך בעלייריג מיך נישט אַזוי! האַלט מיך נישט פאַר דעם ערגסטען גראָבען מענשען! איך וויל נישט זיין קיין שלעכטער... נו איך פערשטעה: עס פאַסט נישט. ער איז געוועזען מיט אַ וויזיט. נו געה, געה, דבורהלע! איהר געהט דאָך ביידע... וואָס בין איך משוגע? געווים! וואו אהין דו ווילסט געהן, קענסטו געהן. געה, געה דיר געזונטער הייט. (זיי געהן ראש) וואָס דו געהסט טאַקע? קום אַהער! זעהסט דעם זייגער? יעצט איז האַלב פינף! אין אַ האַלבע שעה אַרום זאָלסטו זיין דאָ אויף דעם זעלבען

נעדענק וואָס איך זאָג דיר! ווען איך שווייג, שווייג איך, אָבער ווען איך ווער בעז, ווען מיין בלוט צוקאָכט זיך און מיין ־פּעם ציגד זיך אָן אין מיר, דאַן דבורה־לע, חלילה! קען זיך אַ'נ'אונגליק טרעפען!... נו, נו. געה. געה, און פערגעס נישט וואָס שמשון איינגעשטאָהל רעדט.... 30 מינוט! (ער רייסט דעם טיש) וואָרום די 30 מינוט וואָס דו וועסט דאָרט זיין, וועל איך 30 מאָל משוגע ווערען, 30 מאָל שטאַרבען (צו ברעכט דעם טיש, זיי בלייבען שטעהן ערשראָקען ביי דער טהיר) דו געהסט!

פאָרהאַנג.

ענדע 2 אַקט.

דריטער אקט.

(דאס זעלבע צימער ביי סטאראליע אין אבסניה. פוזיר ליגט אויף דער קאנאפע. אליקום זיצט נעבען איהם. וועהענד דער פארהאנג געהט אויף לאכען ביידע שטארק)

פוזיר: זאגט נישט קיין ליגענד. מאצעפורא! דו האסט אליין געזעהן? הא הא הא!

אליקום: הא הא הא! איך זאל אזוי דער־לעבען נחת פון מיינע פינף בת יחידה'ס און פיער בן יחיד'ס! חא הא הא. ער איז געפאלען כורעים צו איהרע פיס, האט געמאכט פוילע שטיק. האט געקושט די קניפלעך פון איהרע שטיפלעטען... אוי איז דאס א פריץ, א גנב, א'נ'אדורך געטריבענער יונג, א גרויסער בקי אין די דאזיגע געשעפטלעך... אבער נו, וואס האב איך דערפון?

פוזיר: גראבער יונג דו! מיר זיצען שוין דא א'נ'איבעריגע וואך נאר צו ליעב איהר. פון אנפאנגס פלעגט איהם דיין פימסינע בעטט אלע נאכט מאכען קאלאמיטנע אויפ'ן הערצען. און יעצט בייסט שוין נישט...

אליקום: אזוי עס בייסט נישט, און עס קראצט נישט, הא הא הא מן הסתמא איז כדאי... שא! ער געהט אהער, העב אויף דיין זעקעל ביינער פון דער קאנאפע. (פייוויל קומט אריין)

אליקום: פאניע, יאסנע וויעלמאזשנע, דאברי דזשיען! (נייגט זיך)

פייוויל: סטאראליע און פוזיר, הערט מיך אויס! הערט מיך ג'ים, זאלאטאפאליער חכמים! ניין! ערענסט גערעדט: סטאראליע וויל צעהן רובעל עהרליך פערדיענען?

אליקום: א צעהנעריל, אוי טאטע פאטער! מיט די אויגען! וואס הייסט א שאלה פערדינען? פרנסה!

פייוויל: דאָ האָסטו 10 רובעל. און איך פאָדער פון דיר נאָר איין זאַך: דו דאַרפסט זיין בלינד, טויב און שטום, פערשטאַנען?

פוזיר: פאַר 10 רובל אַזאַ קלייניגקייט? נאָר שטום בלינד און טויב ווערען. סטאַדאָליע! דו האָנדעלסט אַ מציאה.

אליקום: וויל דער פּריץ איך זאָל זיין בלינד, טויב און שטום?.. בכבוד גדול. וואָס אַרט מיך? וואָס דאַרף איך מיך מישען אין פּריצישע זאַכען?

פייוויל: סטאַדאָליע! דו ביסט אַ געשיקטער קערעל! איך בין מיט דיר צופרידען. נו, פוזיר. דיר איז געווים לאַנגוויילינ אָהן טראַקטירען, אָהן בילארד? האָב געדולט, דו וועסט דאָך אין דיזע אַנגעלעגענהייטען בין איך אַ שוואַכער מענש. „גרויסע מענשען האָבען גרויסע שוועכע” — דאָס האָט, דאַכט זיך געזאָגט אַריסטאָטלעס? ווי מיינסטו סטאַדאָליע?

אליקום: פאַניע וואָס אַרט מיך? זאָל זיין ווער עס וויל.

פוזיר: ער איז אַליין אַ גוטער רעסטאָראַטאָר, קיין עין הרע! איך ווער דאָ געשוואָלען פאַר הונגער! פרעגט מען איהם האָט ער אַלעס; אַ געבראָטענע קאַטשקע, סיליבדיגע בלינצעס, געפילטע פיש... הייסט זשע איהר אָבער ברענגען: איז די קאַטשקע אַוועק געפלויגען, די פיש אַוועק געשווימען, און דו בלינצעס? די בהמה האָט זיך נישט געקעלבט.

אליקום: אוי פוזיר! זענט איהר אַ מזיק! נישט געדאַכט זאָלט איהר ווערען. האַ האַ האַ! ער איז אַזאַ גנב אַז איך קלער אָפט: איז ער נישט אַ יוד?

פייוויל: פוזיר נאַ דיר געלד. געה און קויף דיר סערדינען, קעז, לעבער, וואָרשט, קאָנפעקטען, וואָס נאָר דיין האַרץ גלוסט. איך בין גליקליך! איך וויל אַלע זאָלען צופרידען זיין. אוי מיין טהייערער פוזיר, איך פיהל מיך אַזוי גוט

איך וויל דיך אַרום נעמען .. האַ האַ האַ (נעמט איהם אַרום)
קויף ! עס, טרינק. איך דענק יעצט זעהר ווענינ פון דיזע
נאַרישקייטען. איך בין פול מיט ענטהוזיאַזמוס, עקסטאַז...
פּאָעזיע, בעגייסטערונ: עה! וואָס פערשטעהסטו פוזיר
אין פּאָעזיע און וואָס ווייסט סטאָדאָליע פון בעגייסטערונג
(רעקלאַמירט) „עס לייכטען די שטערן אין הימעל דען בלויען.
עס שיינט פול דער מאָנד, שפּעט אין דער נאַכט ... (אָב)

אליקום: ער מאַכט גוט די קאָמעדיע, און איז אַ שעהנער יונג!
אפשר ווען איך זאָל זיין אַ ווייבעלע וואָלט איך אויך נישט
געקענט גובר זיין דעם יצר־הרע. וואָס האָט ער געזאָגט?

פוזיר: דאָס איז אַ מאַצאַפּורע! עס איז דאָך פּאָעזיע. ער איז
טאַקי אַ פּנים אויף דער אמת׳ן פערחלאַפּעט ביז איבער די
אויערען. פּאָעזיע... אָבער, יאָ, אַ הערינג, מיט אַ
ציבעלקעלע, מיט אַ מאַסלינקעלע, מיט אַ שנעפּסעלע,
איז אויך נישט קיין שלעכטע פּאָעזיע. איין מאָנאָמענט
בין איך דאָ מיט אַלע 7 זאַכען (דעקלאַמירט) און עס
לייכטען די הימלען אין בלויען דעם שטערען (אָב)

אליקום: (בעטראַכט דאָס געלט) עס איז טאַקע אמתע, כשרה,
ליעבע, צעהן רובעל כסף. האַ האַ האַ! שמחה היריק זאָל
דאָס דערזעהן וואָלטען איהם די אויגען אַרויס געקראָכען.
אויך מיר אַ ג׳אַבניה ביי חיריקען? (טויבאָ מירקאָ קומט אַריין)

טויבא מירקע: ר׳ אליקום זייטזשע מוחל!

אליקום: (צו זיך) אַהאַ! פון איהר משפחה. נישטאָ קיין ר׳ אליקום
און נישטא קיין זייטשע מוחל... אויס...

טויבא: זייט אַזוי גוט און קומט אַ הער.

אליקום: איך בין בלינד!

טויבא: האַ? ר׳ אליקום זאָגט מיר, איך בעט אייך...

אליקום: איך בין שטום!

טויבא: דאָס הייסט, איך האָב געוואָלט פרעגען, לאַנג לעבען
זאָלט איהר, זאָגט מיר, איך בעט אייך, איז טאַקע

אמת? אונזערע געהט אהער? די חצופה די מיוחסת אויסגע־
ריסען זאל זי ווערען! הא איהר הערט וואס איך זאג איך?

אליקום: איך פין טויב!

טויבא: ר' קרוב זייט איהר נישט משוגע געווארען אויף דער עלטער?

אליקום: אז מען וועט מיר בעצאהלען איך זאל משוגע ווערען
וועל איך זיין משוגע. עס איז פרנסה, און מען האט א
פלוניתטע א משולחת, מיט 9 ממזרימלעך זאלען זיי גע־
זונד זיין, דארף מען נישט זיין קיין חכם.

טויבא: יא, אבער זאגען מעגט איהר דאך.

אליקום: איך בין שטום.

טויבא: שטום? וואס מיר האט זיך געחלומט די נאכט און
יענע נאכט זאל אויס גערן צו דיין קאפף און צו דיינע
הענד און פיס און לייב און לעבען, טפוי! (קלאפט מיט
דער טהיר און לויפט אב)

אליקום: מעגסט קלאפען מיט'ן קאפף אין וואנד. דאס צעהנערל
איז ביי מיר אין קעשענע רב פייוויל! הם... איך בין
שוין געוועהן אהן לשון, אהן א ראיה און אהן א שמועה.

פייוויל: ווער האט דא געשריען? דאס מאכט מיך נאך מעהר
נערוועז!

אליקום: ווייס איך וואס? עס איז פון דער משפחה, הערט זי
אין דער פיאטע!

פייוויל: סטאדאליע! גערה גיעב אכט. איך ערווארטע פון
מינוט אויף מינוט... איך האב פיינד סקאנדאלען און זיי
זענען גראבע און אונגעבילדעטע מענשען.

אליקום: עס איז טאקע זעהר שוועהר צו האנדלען מיט אונ־
געבילדיטע מענשען (אב)

פייוויל: דיזער ראמאן קאסט מיך פיהל מיה און צייט. אבער
עס איז אינטערעסאנט. איך בין יונג און ווי זאגט אונזער פאעט:
די יוגענד, די יוגענד זי האט איהרע רעכטע. יא איך בין
יונג. איך וויל געניסען פון דעם לעבען. וואס די נאטור

גִיעט דער יוגענד. דִי צַייט קאָכט מִיךְ נִישט טהַייער.
און דאָס אִיז דאָךְ פּראַקטִיש, ערנסט. אִיז דען דאָס וואָס
אִיךְ פִיהל דאָ: מַיין אויפרעגונג, מַיין ערוואַכטונג, נִישט דִי
אַרט אונד ווייזע מִיט וועלכע אִיךְ געה צו מַיין צִיעל?
אִיז דען דאָס אַלעס נִישט דִי בעסטע פּראַקטִיק אִים
לעבען? אִיז דאָס נִישט דִי בעסטע שוהלע צו לערנען
געפִיהל? אִיךְ פערלִיר דאָ נִישט דִי צַייט אומזִיסט. אִיךְ
שטודִיר דִי מענשהייט. אַ גרויסער דענקער האָט געזאָגט:
„לעבען הייסט שטודִירען". אִיךְ שטודִיר! (דבורהלע קומט
אַריין) דבורהלע! אָה טהַייערע! מִיט אונגעדולד!.. ער־
וואַרטע אִיךְ דִיךְ! בִּיסט אַליין דאָ?

דבורהלע: ניין מַיין שוועסטער אִיז בַּיי סטאָדאָליעס פרוי.
מִיר האָבען זִיךְ אויף איין אויגען בלִיק אַרוים געגנבעט.
אָה ווִי מַיין הערץ פלאַטערט און צִיטערט אִין מִיר.

פייוויל: זעץ דִיךְ דבורהלע און בערוהִיג דִיךְ. אִיז דען דאָס נִישט
דאָס גרעסטע גלִיק? דִי בעסטע פרַיידע, ווען 2 לִיעבענדע
קענען זִיךְ ערווייטערען פון דער גאַנצער וועלט און
בלַייבען צוזאַמען? אִיז דען דאָס נִישט אַ גלִיק ווען אונז
געלונגט אַוועק גנבענען בַּיי דעם קאָרנען, גרויזאַמען
שִיקזאַל איין מאָמענט? ווען מִיר קענען פערגעסען דִי
בִּיטערע ווִירקלִיכקייט (געמט איהרע האַנד) בִּיסטו דען נִישט
גלִיקלִיךְ ווען דו בִּיסט מִיט מִיר אַליין?

דבורהלע: אִיךְ ווייס נִישט. יעדערען גִיעט דִי נאַטור גלִיק,
מִיר דאַגעגען האָט זִי געגעבען נאָר אַשאַרפען גִיפטִיגען
ווערמהוג! אִיז דאָס פון לִיעבע אָדער קראַנקהייט?
פַייוויל! ווען דו רעדסט צו מִיר, צִינדסטו אָן אִין מַיין
הערצען אַ פַייער פון לַיידענשאַפט. אָבער ווען אִיךְ בלַייב
אַליין, קרענקען מִיךְ פערשִידענע געדאַנקען. אִיךְ פער־
שטעה נִישט: לִיעב אִיךְ דִיךְ? פאַרוואָס זשע שרעקט מִיר
אַזוי דִיעזע לִיעבע? לִיבסטו מִיךְ? ווארום אִיז אִין דיין

ליעבע אזוי ווענינ פריינדשאפט? ווען דו רעדסט פון דיינע געפיהלע קלינגט דיין שטימע מעכטיג און זים, אבער ווען דו רעדסט פון מיין אונגליקליכער לאגע ווייזט זיך מיר אוים, אז דיין שטימע קלינגט אזוי פרעמד און קאלט...

פיוויל: עס ווייזט זיך דיר דאפיר אזוי אוים, ווייל דו ביזט נערוועז און אונרוהיג. ווייל דיין אונגליקליכע לאגע צווינגט דיך מעהר דענקען פון זיך ווי פון אונזער ליעבע. דבורהלע! ליבע ווייסט נישט פון דענקען. זי ווייסט נאר פון פיהלען. דענק נישט פיעל וועט דיר נישט זיין אזוי שווער.

דבורהלע: יא, מיר איז זעהר שווער! איך בין אונגליקליך! דו ווייסט? צייט איך בין ביי דיר געוועהן דאס לעצטע מאהל, עס איז שוין היינט דער פינפטער טאג, רעדט ער נישט צו מיר. ער האט מיך געהייסען קומען אין 30 מינוט ארום און איך האב געמיינט עס איז נישט אזוי וויכטיג. ווען איך בין געקומען איז ער געווארען בלאס, האט זיך אווארף געטהון צו מיר ווי א וואלף, האט זיך אבער באלד בעהערשט, האט פערדעקט זיין געזיכט און ארוים געלאפען פון שטוב און האט געשוויגען. מיין שוועסטער זאגט: אז ער האט געוויינט. איך האב איהם טאקע נישט ליעב אבער מיר טהוט וועה דאס הערץ אויף איהם קוקענדיג. און דאס וואס ער שווייגט איז מיר אזוי שווער איבער צו טראגען! ער זאל מיך בעליידיגען, וואלט מיר פיעל גרינגער געווארען. (זי פערטראכט זיך) הער! ווי א פרעמדע, צווישען שונאים, בין איך דארט אין הויז. אחוץ דעם בלינדען זיידען האב איך נישט מיט וועמען א ווארט אויס-צורעדען. איך וואלט געפאלען מיט מיין קראנקען קאפף צו זיינע פיס און אוים וויינען פאר איהם מיין ביטער הערץ. (זי וויינט)

פיוויל: דו פיהלסט זיך שווער, ווייל דיר שרעקען די נארישע

מײנונגען פון דער געזעלשאַפט. ווײַל דו צווײפעלסט און האָסט קײן בעשלאָסענהײט פיר דײַן גליק, פאַר דײַן פרײַהײַט צו קעמפפען! אין אונזער צײַט זאָל אַ פרוי זײַן אַזוי פערשקלאַפט און אונטערדריקט? דבורהלע! ליעבסטו מיך, דאַן דענק נישט, רעכען נישט. געה, געה אַהין וואוהין דײַן הערץ און דײַנע געפיהלע ציהען דיך. קום מיט מיר טהײַערע! (אומאַרמט זי) קום מיט מיר אויב דו ליעבסט מיך!

דבורהלע: יאָ, איך ליעב דיך! אָבער ליעבסטו אויך מיך?!
אויב דו ליעבסט מיך נישט, מאַך מיך נישט אונגליקליך! באַדערע פון מיר קײן אָפפער. ערלויב מיר צו בלײַבען רײן און אונשולדיג! איך זאָל מיך נישט דאַרפען שעהמען פאַר זיך אַלײן!

פײוויל: קינד! דו ביזט נאַיוו! די מאַכסט מיך וואַהנזיניג (קושט זי) אין דער ליעבע איזט אַלעס רײן און אונשולדיג. די ליעבע פאָדערט קײנע אָפפער און אפפערט מיט אַלעם!..

דבורהלע: ווי איך זעה איז גאַר נישטאָ קײן גליק און קײן פרײד אויף דער וועלט. אַנשטאַט צו פיהלען זיך יעצט גליקליך גלוסט זיך מיר צו װײנען (ערשטיקט די טרערען) אַה.. מײַן הערץ! וואָס... איז דאָס מיט מײַן הערץ.

פײוויל: אַה! מײַן גאָט! זעה אַ העלדטעלע, מען קען פון זינען אַראָב...

דבורהלע: שש.. לאָז מיך דענקען אַז דיזער טרוים איזט אַ ווירקליכקײט. לאָז מיך דענקען, אַז דיזער הײסער געטראַנק האָט אין זיך קײן גיפט. לאָז מיר גלויבען אַז ווען דיזער גליקליכער אויגענבליק וועט אַוועק, וועלען נישט קומען קײן ביטערע טרערען און שמערצען!
(פויזע)

פוזיר: טראַלאַלאַ..! האַ, גוט געטראָפען. נישט קשה. שעהמט איך נישט! איך בין אַ'נ'אײגענער מענש.

דבורהלע: (כאפט זיך אויף) פוי, איך ברען פאר שאנדע! איך ברען פאר שאנדע! איך פיהל מיך אזוי מיאוס. אזוי עקעלהאפט נישט שען איך געה אהיים. איך קען דא נישט בלייבען מעהר. וואו איז מיין שוועסטער? פאניע קום אהיים (ער וויל זי צוריק האלטען) לאז מיך! בעריהר מיך נישט! (אב)

פיוויל: וואוהין? וואוהין? (צו פוזיר'ן) באלוואן! עזעלם קאפ! (לויפט נאך דבורה'ן) עה איין ווארט! נא זאג מיר... (אב נאך איהר)

פוזיר: (ציהט מיט די אקסלען) עה! נו! סטאראליע! אליקום! נאך אפאר טראפען ר' אליקום! (אב)

פערוואנדלונג.

(ביי אייזענשטאהל אין דער היים)

שמוגלין: (ביים שפיגעל) אוי טאטע זיסער! עס איז א וועלט מיט צרות! וואס טויג יחוס, וואס העלפט בעליידיגונג מ'שטיינס-געזאגט? און וואס קומט שוין ארוים פון שענהייט? (קוקט אין שפיגעל פיני קומט אריין) יא איך בין נאך אויך נישט קשה, מיט א יונג הערץ ווערד מען נישט אלט...

פיני: איהר האט בעדארפט אין קבר קוקען און קוקט נאך אלץ אין שפיגעל. א פנים עס איז א גרינגע ארבייט...

שמוגלין: ער האט נאר צו טהון מיט דעם קבר, מיטן מלאך-המות, מיט קרענק, מיט ארבייט. א פרעהליכער קאוואליר!

פיני: עס איז דא פון וואס פרעהליך צו זיין? אוי א מיתה... פאר וואס גרייט איהר נישט צום טיש? עס איז נאך נישט צייט שמשון זאל ווארעמעס עסען?

שמוגלין: טאטע זיסער! מען ווייסט אהן דיר, די פערשלעפטע קרענק!

פיני: אז מען וועט איהם נישט רופען עסען וועט ער א גאנצען טאג שטעהן און ארבייטען.

שמוגלין: זאָל ער זיך נישט בלאָזען און נישט שפּיעלען זיך אין ברוגז'לעך. אַ גראָבער יונג נישט מעהר ווי אַ בעל מלאכה, און נעמט זיך איבער ווי עפּעס רעכטס!.. ער איז נאָך ברוגז!

פיני: אַ בעל מלאכה איז אַ שאַנדע, און עסען פרעמד ברויט איז אַ יחוס? פון איהם גיסט דאָרטען דער שוויים, און איהר ביידע טאַנצט דאָ ארום ביים שפּיגעל. אוי אַ מהומה זאָל קומען צו אַלע וואָס האָבען פיינד צו ארבייטען, און געהן אַרום פּיסט און פּאַסט. איך געה איהם רופען עסען! וועדעם זאָלען שוין איך עסען! (אָב)

שמוגלין: אַ געבילדעטע משפּחה, טאַטע זיסער! וואו אַהין משה זלאָטאָפּאָליערס טעכטער זענען אריינגעפאַלען!
(דבורהלע קומט ארײַן) קוקט זי נאר אָן! דער ליבלונג געי'עהן פון דער גאַנצער משפּחה, דאָס פערצויגענע מוזיניקעל, די מיוחסת, אויף די הענד האָט מען זי געטראָגען, אַ האַנד אין קאַלט וואַסער האָט מען איהר נישט ערלויבט איינצו־טונקען, און יעצט וואָס פון איהר איז געוואָרען! וואָס לאָסטו דיך אָב? וואָס געהסטו ארום ווי אַ געשמיסענע טרינק טעה, עס עפּעס דו האָסט דאָך נאָך היינט אין דיין מויל נישט געהאַט!

דבורהלע: איך וויל נישט עסען, איך וויל נישט טרינקען, איך וויל נישט לעבען! עהרער אזא לעבען איז שוין בעסער דער טויט!

שמוגלין: שטאַרבען גאָר, דאָס איז אַ חכמה פון אַ געבילדעטע דאַמע. וואָס איז? קאָרג שונאים זענען דאָ? זאָלען זיי שטאַרבען.

דבורהלע: וואָס פאַר אַ לעבען? זיין משפּחה ברומען אין דער שטיל ווי גיפטיגע שלאַנגען. ער געהט אַרום ווי אַ שוואַרצער וואָלקען און שווייגט. ער איז שטום. איך געפין מיך אין אַ פינסטערען קבר און לעב נאָך...

שמוגלין: וואס זשע ציטערסט דו אזוי? ניש קשה ער וועט זיך איבערבעטען, דו קענסט נישט די מאנסבילען: מאכען זיך הארץ, און ווען עס געהט זיי איבער דאס משוגעת ליגען זיי ביי די פיס ווי די הונד. דבורהלע! דו האסט קיין שכל נישט צו לעבען. אז מען האט שכל איז דער מאנן גוט, כאטש לעג איהם צו א מכה צו און מען סמאלעט א וועלט... טאטע זיסער! וואס זשע? פיוועל געפעלט דיר נישט? אזא קאוואליר. אזא יונג. וואס זשע, דו ליעבסט איהם נישט?

דבורהלע: איך וויים נישט. (שמוגלין לאכט) לאך נישט איך וועל דיר די ווארהייט דערצעהלען: ווען אייזענשטאהל קושט מיך בלייב איך רוהיג און גלייכגילטיג און ווען ער קוקט נאר אויף מיר ציגד זיך אין מיר אן מיין בלוט און דאס הארץ ציטערט, און דאך וויים איך נישט אויב דאס איז ליעבע? ווען איך זעה איהם ציהט מיך צו איהם ווי א מאגנעט, אבער ווען איך בין מיט איהם, פיהל איך א שווערען שטיין אויפן הערצען! ניין! א פנים עס איז נישט קיין ליעבע, עס איז א מיאוס-געפיהל!

שמוגלין: אט דאס איז דאך ליעבע. נארר! וואס האסטו געמיינט? ליעבע מאכט פון מענשען מלאכים? פונקט אקוראט פערקעהרט... דאס איז ליעבע! וואס דען מיינסטו, א גראבער יונג קען ליעבען?

דבורהלע: ער געהט ארום שווארץ ווי די ערד. מיינסטו מיר טהוט נישט וועה דאס הארץ אויף איהם קוקענדיג!

שמוגלין: בעט דיך איבער מיט איהם. זיי צו איהם פריינדליכער, וועסטו זיין פרייער. מאך דיך גוט צו איהם, וועסטו קענען טהון וואס דו וועסט וועלען.

דבורהלע: איך קען נישט זיין פריינדליכער. איך קען מיך נישט מאכען גוט. עס איז שוין באלד א וואך אז ער רעדט צו מיר נישט, ווי זאל איך מיט איהם רעדען.

שמוגלין: ביסט א נארר בעט דעם זיידען וועט ער צווישען אייך שלום מאכען. שא! א פלאן: וואו איז דאס מאלארוסישע העמד וואס דו האסט לאנג שוין, פאר איהם, אנגעהויבען אויסצונעהען? א שענער מוסטער. א פערגעניגען. געוואלד טאטע זיסער! (אב)

דבורהלע: וואס וויל זי פון מיר? וואס ווילען זיי אלע פון מיר (פויזע) ווי קען איך עס וויסען ווען איך ווייס נישט וואס איך אליין וויל פון מיר? די געפעהרליכסטע קראנקהייט אז מען איז אינגאנצען צוועהטוגט און מען ווייסט נישט וואס עס טהוט וועה. די שרעקליכסטע אונצופרידענהייט איז אז מען איז אונצופרידען מיטען לעבען, און מען ווייסט נישט וואס עס פעהלט.

שמוגלין: (ברענגט ארײַן דאס העמד) נעם, זעץ דיך נעהען. וואס ארט דיך. פערלאז דיך אויף מיר. שא! זיי געהען. מאך א שווייג, דו הערסט... (פיני און דער זיידע קומען ארײַן)

פיני: זעץ דיך זיידע, שמשון וועט באלד קומען. ער האט נאך קיין צייט נישט! אנדערע האבען צייט צו פרעסען! ער נעבעך האט קיין צייט נישט!

זיידע: וואס זיצען די ווייבער אזוי שטיל? אמאל אין מיינע צייטען האט מען טאקע זעהר אפט געפלוידערט און געשריען, מען האט דעם רוח ארויס געטריבען, האט מען ווייטער געלעבט ווי מענשען. היינט טרייבט מען נישט ארויס דעם רוח, א יעדערער טראגט איהם ביי זיך אין הערצען אין דער שטיל...

שמוגלין: אז דער בעל הבית פון שטוב איז בעז פאלט אויף יעדען א מרה שחורה. זיידע! פאר וואס זאלט איהר זיך נישט ארײַן מישען און מאכען שלום צווישען זיי?

זיידע: צווישען מאן און ווייב דארף זיך קיינער נישט מישען, אט די גוטע־פריינד וואס מישען זיך מאכען אן אלע צרות!..

שמוגלין: איהר זענט אַ'נ'עלטערער מענש, איהר דארפט עס נישט דערלאָזען.

פיני: שלום דארפען זיי, זיי זאָלען בעסער קענען ביי דער נאָז פיהרען. אוי קומט זיי אַ שלום־עליכם!..

זיידע: וואָס רעדסטו קראַנקער האָהן? דו פערשטעהסט רען וויפיל אומגליקען עס קומען אַרוים דערפון וואָס צווישען מאַנן און ווייב איז קיין שלום נישטאָ! (צו שמוגלין) דו זאָגסט! פאַר וואָס הער איך נישט אַז דבורהלע זאָל עפּעס זאָגען? קום נאָר אַהער! (שמוגלין שטויסט צו דבורהלען) קינד דו ווילסט זיך איבער בעטען מיט איהם? מיט דעם גוטען רוצח? האַ האַ האַ! דאָס טייבעלע בענקט נאָך איהר סאַמיץ! איך וויים, איך וויים, איך בין אַליין אַ מאָל יונג געוועזען. וואָס זשע שווייגסטו דבורהלע?

דבורהלע: וואָס זאָל איך זאָגען? מיר איז אַזוי שווער צו רעדען, זיידענו! אַפילו צו לעבען איז מיר שווער.

זיידע: נאַראַלע דו, אַז מען וויל זיך איבער־בעטען מיט'ן גאַנצען הערצען דאַרף מען נישט דער צו קיין מעקלער און קיין רודף שלום. מען געהט צו פשוט, מען נעמט אַרום שטאַרק, שטאַרק!... און... עה! אין אונזערע צייטען איז גאָר אַנדערש געוועזען (עס הערט זיך טריט) אָבער שאַ.. דאַכט זיך זיינע טריט (דבורהלע זעצט זיך צוריק, שמוגלין גיעט איהר דאָס העמד און דער לאַנגט צום טיש שמשון קומט אַריין. וואַשט זיך די הענד געהט צו צום אַלטען).

שמשון: איך האָב אַביסעל פערשפעטיגט, האָב קיין פעראיבעל נישט זיידע! דער פאַר וועט שוין היינט ביי פינין אויך זיין אַפּעטיט. אָט איז וואַסער זעץ דיך צום טיש זיידעניו. (פיהרט איהם צום טיש. די מענער זעצען זיך. שמוגלין דער לאַנגט אין אַ וואַזע זופּ. שמשון גיסט אָן דעם זיידען און עסט — צו שמוגלין) מאַדאַם! פרעגט זי פאַר וואָס געהט אַ נישט צום טיש?

דבורהלע: זאָג איהם דאָ איז מיר אויך גוט.

שמשון: (צו שמוגלין) וואָס זשע, זי האָט שוין געגעסען?

דבורהלע: זאָג איהם איך בין שוין זאט.

שמוגלין: יאָ. טאטע זיסער! מען קען דאָ זאט ווערען אָהן עסען.

שמשון: נו פיני פאר וואָס עסטו נישט?

פיני: (רוקט אוועק דעם טעלער בעז) איך קען נישט עסען. עס שמעקט מיט רויך!

שמוגלין: מיט רויך גאר, וואָס זאָגט איהר פאָרט?

שמשון: ש,שי (ברינגט מילך) עס איז דאָ אַ גלאָז מילך? איהר דארפט אויף איהם קיין פעראיבעל נישט האָבען. ער איז אַ קראַנקער. אז מען איז געזונד, ווי איך, אין מען ארבייט זיך אָהן שמעקט יעדער זאַך גוט. עסט.

זיידע: ווי איך הער ארבייטסטו שוין אויך נישט ווי אמאָל, מיט דיינע באַקען־ביינער און מיט'ן לעפעל. (בענטש).

שמשון: (פערטראַכט) מאדאם! פרעגט זי: וואו זענען די פאַפי־רען וואָס איך האָב איהר געגעבען צו בעהאַלטען? איך דארף באַלד נאָכ'ן עסען געהן נאָך נאָוואָמירגראָד, צום פאָלקאָווניק.

דבורהלע: זאָג איהם: די פאַפירען זענען ביי מיר אין קאָמאָד, איך וועל זיי באַלד ברינגען. (לעגט אוועק די ארבייט און געהט אָב)

שמוגלין: אזוי ווי אַ אָרעם שעפסעלע בלאָנדזעט זי אַרום דאָ אין שטוב.

פיני: זי בלאָנדזעט ארום אפשר ערגיץ וואו... אָבער נישט דאָ אין שטוב.

זיידע: יאָ, ווי אַ פרעמדע נעבעך בלאָנדזעט זי דאָ ארום. דאָס איז דיין שולד שמשון!

שמשון: זי איז נישט קיין פרעמדע. זי איז דאָ בעל־הביתטע פון הויז.

זיידע: וואָס דאַרף זי דיין בעל הבתי'שקייט, אַז דאָס לעבען איז איהר נישט ניחא? פאַר וואָס זאָלסטו זי פּלאָגען? זי איז אַ יונג קינד.

שמשון: איך? זיידעניו! וואָס רעדסטו? עס איז פערקעהרט!

זיידע: וואָס פערקעהרט? דו דאַרפסט דאָך מעהר שכל האָבען, דו שפּילסט זיך אין ברוגזלעך און איהר האַרץ איז צו וועהטוגט. זי קען דיר נישט זאָגען, אָבער איך ווייס: זי וויל זיך מיט דיר איבער-בעטען, און דו בלאָזט זיך ווי אַ'נ'אינדיק.

שמשון: זי וויל זיך איבער-בעטען? ניין, ניין, זיידעניו! עס האָט זיך דיר אויסגעוויזען.

זיידע: אויסגעוויזען? שוטה דו! זי האָט דאָך עס מיר געבעטען.

שמשון: דו זאָגסט אַ ליגען. ניין, זיידעניו! האָב קיין פער-איבעל נישט, איך האָב געוואָלט זאָגען: עס קען נישט זיין, זי האָט מיך גאָר נישט אין זינען! ווייס איך וואָס דו רעדסט.

שמוגלין: אַזוי? און וועמען נעהט זי דאָס העמד? פאַר וועמען העפט זי דאָס אויס אַזוי זיס? זעהסט? עס לעבט דאָך יעדעס קוועטעלע.

שמשון: פאַר מיר איז דאָס? וואָס ווילט איר מיר איינרעדען? וועה איז מיר, זי געהט אַהער. זיידעניו, אויף מיין וואָרט איך וועל מורא האָבען איהר אַ קוק טהון אין פנים. (ער בלייבט ווי ערשראָקען)

זיידע: האָסט מורא? נאַרר! לייען קריאת-שמע... (דבורהלע קומט אריין מיט די פּאַפּירען) מורא גאָר?..

שמשון: הער אויף, זיידע! הער אויף רעדען. (ער שטעהט צו-מישט)

דבורהלע: (צו שמוגלין) נעם ניעב איהם די פּאַפּירען,

פיני: מעגסט איהם שוין אליין געבען די פּאַפּירען, ער וויל זיך

דאָך מיט דיר איבערבעטען. וואָס דען, איך האָב עס דען
פריהער נישט געוואוסט? קוק איהם נאָר אָן ווי ער קוועלט.
צו שמשון׳ן) פאַל איהר צו די פיס בעט איהר מחילה...

זיידע: קום, קום משוגע׳נער! פיר מיך צום טויער, וואָס אַרט דיך אַז ער קוועלט. קום! ביסט אַליין אַ גוטע מחילה. דו פערדינסט אַ תקיעת-כף אין באַק אַריין. (פיני פיהרט דעם זיידען) שמשון הגבור! לייען קריאת-שמע!.. עה! נאַרישע קינדער! (בייַדע אָב)

שמשון: (שווייגט לאַנג) דאָס... דאָס איז ווירקליך פאַר מיר?

שמוגלין: געוויס! וואָס פרעגט איהר קשיות, לאָמיך אַרויס טראָגען דאָס געפעקס. אוי טאַטע זיסער! (אָב)

שמשון: איהר זענט נישט בעז אויף מיר? דער זיידע זאָגט: אייך איז געוועהן שווער. אוי! און איך האָב געמיינט אייך אַרט גאָר נישט...

דבורהלע: געוויס איז מיר געוועזן שווער. וואָס מיינט איהר עס איז גרינג איבער צוטראָגען!

שמשון: שלעכטע! פאַר וואָס האָט איהר אַזוי לאַנג געוואַרט? דבורהלע! אַך ווי גליקליך איך בין, ווען איך ווייס אַז דיר איז אויך געוועהן שווער. הע! און איך האָב געמיינט אייך אַרט גאָר נישט... און ווי איך בין געוועהן משוגע, איהר זאָלט געוועהן אַליין צו מיר צו געהן און זאָגען מיר איין וואָרט... איך וואָלט דאכט זיך... איך וואָלט נאָך מעהר משוגע געוואָרען. דו! שטעה נישט געבען מיר אַזוי נאָהנט. וואָרין עס ציהט מיך דיך אַזוי אַהאַפּ טהון אַ ברעך טהון...

דבורהלע: איך האָב נישט געוואוסט אַז איהר קענט אויך זיין אַ שלעכטער...

שמשון: איך האָב נישט געוואוסט אַז דו קענסט זיין אַזאַ גוטע... פאַר מיר האָסטו דאָס אויסגענעהט, מיט דיינע קליינע ווייסע פינגערליך? צו ליעב מיר בעמיהעט דיינע אויגעלעך?

די זיסע. איך בין ברוגז און זי נעהמט מיר א פרעזענט.
קום אהער, זאג מיר וואס ווילסטו?

דבורהלע: וואס זאל איך אייך זאגען, איהר זייט זעהר א גוטער.

שמשון: דיין קול'עכעל איז זיסע מוזיק. אז דו קוקסט איז אקוראט ווי דו זון ברענט, און אז דו געהסט איבער דער שטוב איז א קוראט ווי א פאווע שווימט. זיי גוט צו מיר, דבורהלע, וועל איך זיין דיין קנעכט, דיין דיענער. דו וועכט נישט בעז ווערען?... (ער נעהמט איהרע הענד צו קושען) נאר די הענטעליך דיינע...

שמוגלין: הום... גנבים, לאזט מיר כאטש צו נעמען פון טיש.

שמשון: אוי וועה איז מיר! דצכט זיך מיין ווייבעלע, און איך שעהם זיך ווי א גנב. יא, אבער איך מוז לויפען קיין נאוואמירגראד, דער פאלקאווניק האט מיך געהייסען קימען, מיט איהם זיך בערעכענען.

דבורהלע: קענט איהר דען נישט אב לייגען אויף א'נ'אנדער צייט?

שמשון: איהר הערט? זי וויל נישט איך זאל אוועק געהן. זי וויל איך זאל בלייבען דא מיט איהר. ניין, איך וועל נישט געהן. איך וועל לויפען, איך וועל פליהען, אין א שעה ארום בין איך דא צוריק נעבען דיר. אוי געוואלד! וואו ווערען עס בעשאפען אזעלכע מזיקים אויף אונזערע קעפף. (ער קוועטש זי) וואס קרומסטו דיך? עס טהוט וועה? ניט-קשה, שענע, יונגע ווייבעלעך שטארבען נישט פון אזא וועטהוג. ניין, איך לויף איך וועל היינט דארט קריגען געלד, אוי נארעלע איינע, וועל איך דיר קויפען א פריזענט, דו וועסט זעהן. זיי געזונד אין א שעה ארום בין איך דא! אין איין שעה... (עס איז איהם שווער אוועק צו געהן) ניין, ניין! אז איך וועל מיך נישט אב-רייסען מיט געוואלד וועל איך נישט קענען אוועק געהן. אין א שעה ארום בין איך דא. (אב)

שמוגלין: דו זעהסט? אט די מאנסליטב, גיעב זיי א גלעט מיט

דער האַנד, קען מען שוין פון זיי אַקנויט בלעבטען,
(פיני קומט אַריין)

דבורהלע: אַ פאַניע! פאַר וואָס קען איך איהם נישט ליעב האָבען? איך וויל נישט דענקען פון אַ'נ'אַנדערען, און דאָס הערץ וויל מיך נישט פאָלגען!.. זאָגאַר יעצט...

שמוגלין: פאַר דעם בעל־מלאכה איז גענוג אַז דו געהערסט איהם, אָהן ליעבע. דבורהלע! דו האָסט צייט אַ גאַנצע שעה. דו קענסט יעצט אַריבער לויפען צו דיינעם...

דבורהלע: רעד נישט, רעד נישט צו מיר. מיין הערץ וועט זיך צו רייסען.

שמוגלין: נאַרעלע, דו האָסט אַ שעה צייט! (לויפט נאָך אַ הוט עס ווערד שטיל, דער זייגער שלאָגט 1, זי קומט צוריק)

דבורהלע: פאַניע! קאַלט און היים ווערד מיר פון דיינע רעד. פים און די הענד ציטערען. אַ שעה צייט... זאָל איך געהן מיט איהם רעדען, אָפען און דייטליך? אָדער זאָל איך געהן זעהען איס צום לעצטען מאָל? נאָך איין מאָל איהם זעהען און דאַן אַלעס פערגעסען, אַלעס מיט געוואַלד אַרויס רייסען פון דעם הערצען?...

שמוגלין: שטעה נישט, די צייט שטעהט אויך נישט (זי טהוט זיך אָן דעם הוט—שמשון לויפט אַריין)

שמשון: איך בין שוין ווידער דאָ!

שמוגלין: אוי! אַ מפלה! (פערער) דאַרפסט גאָר נישט אין מאַרק? איך געה

שמשון: איך בין שוין געווען ווייט און איך האָב מיך צוריק אומגעקערט. נאָך אַמאָל אַ קוק טהון אויף דיר. נאָך אַמאָל דיך אַרום נעמען. נאָך אַמאָל הערען דיין זיסע שטי־מע. נאָך אַמאָל אויס־בעטען ביי דיר אַ פריינדליך וואָרט. אוי דבורהלע! איך האָב דיך ליעב (דריקט זי)

דבורהלע: אוי וועה איז מיר! איהר קענט מיך אַזוי נאָך דערשטיקען!

שמשון: יא. דערשטיקען! מיר ווייזט זיך אוים: איך וועל דיך אזוי ארום נעמען מיט מיינע אייזערנע לאפּעס, אז אלע דיינע ביינדעלעך וועלען זיך צו ברעכען. איך וועל דיך אזוי צו־דריקען צו מיין ברוסט אז דו וועסט זיך אינגאנצען אריין קוועטשען צו מיר אין הארצען, און דו וועסט דארט בלייבען... נו אצינד געה איך טאקע אויף דעם אמת. וואס? זאל איך אפשר בלייבען? ניין! איך געה. דבורהלע! אין א שעה ארום בין איך דא... אוי! דאס בלוט האט מיר אזש א קלאפּ געטהון אין קאפּף אריין! פערגעס נישט אין מיר! און זיי געזונד!

פיני: געה נישט שמשון! דו ווייכט וואס זי...

שמשון: וואס זי איז? זי איז מיין מיוחסת! מיין טייבעלע, מיין דבורהלע! אוי די שלעכטע מענשען. נאר קריגען זיך הא? הא הא דבורהלע. איך וועל איהם פערקויפען (האפּט איהם) קויפט א מציאה! ווי טהייער? א דרייער. א דרייער! אוי גנבים לאזט מיך צום פאלקאווניק! (לויפט ראש אב. פאוויציאן).

פארהאנג.

פיערטער אקט.

(דאס זעלבע צימער ביי סטאדאליע. אליקום און פוזיר זיצען. אויף דער ערד ליעגט א פעקעל זאכען)

אליקום: אוי לאז מיך צורוה! איך בעט דיך. לאז מיך ארויס קריכען פון מיין חשבון. 23 טעג צו 1½ רובל א מעט־לעת איז בסך־הכל...

פוזיר: 1½ רובל? מאצאפורא! ביזט פון זינען אראב? וויפיל איז גאר אינגאנצען ווערטה דיין גאנץ גראנד האטעל?

אליקום: וואס דען? אזא זאל מיט א'נ'אלקער, מיט אלע וויגאדעס, מיט אלע 7 זאכען...

פוזיר: אזוי גאר? אט האסטו אליקום...

אליקום: 23 מאל צו 1½... עה לאז זיין פערציג רובל; 77 סאמאוואר'ען... וואס קוקסטו מיך אן? ווען אפילו 3 סאמא־ווארען, אטאג?.. ש, ש, ש וואס דארפסטו זיך מישען? זאג בעסער זי איז נאך דארט ביי איהם?

פוזיר: יא. אבער דארט איז עפעס נישט געהויבען. זי וויינט, ער שרייט: פוזיר פאק די זאכען. אויס פאעזיע...

ווי איך פערשטעה האט ער דא נישט געטאנצט מיט'ן בער... די קליין שטעטלדיגע דאמען האבען ליעב צערעמאניע. אין די גרויסע שטעדט זענען דא דאמען געבילדיטע, איינס צוויי דריי און שוין!... איך גאה (אב)

אליקום: איך האב פיינד דעם פוזיר. ער קאמאנדירט ווי א פריץ, און דינגט זיך ווי א יוד. יא, 77 סאמאווארען צו 15 קאפיקעס, אויב צו 10 קאפיקעס? 77 מאהל צו 10 קאפיקעס וועט זיין, לאמיר זאגען א גלייכען חשבון: 8 קערבליך און 77 צו 5 קאפיקעס וועט זיין...

פוזיר: (לויפט צוריק אריין) היידא! מארש! איך לויף! איך לויף, אויף'ן פאטשט נאך פערד. טאטיז מיינער, פערד! מיר פאהרען

באלד. דאָרט איז קאָלאָמיִטנע און מיר פאָהרען. עה!
וואָס טיעבע ר' אליקום. (לויפט ראש אָב)

אליקום: איך קען ניִשט ארויס קריִכען! פאר סאמאָוואַרען 12 רובעל כסף; דריי מאל געפילטע פיש, 9 ראָסער־פליישען, קניִזשעס 2 מאָהל. איין מאָהל מילכיִגע בליִנטשעס, א קאַטשקע העלזעל, א געדיִשעכטץ...

פיני: (קומט אריין פויל) אוי, אוי, זאָל זי אזוי כח האָבען צו לעבען ווי איך האָב כח צו לויפען (זעצט זיך)

אליקום: ברוך־הבא! א גאַסט! וואָס דארפסטו דאָ מחותן?

פיני: איך ווייס זי איז דאָ! טויבא מירקע לויפט אויך א העָר, עם מהומה מעג אויף אייך אלע קומען. מיר איז מיאוס געוואָרען דאָס לעבען קוקענדיג אויף אייך. א שען פנים האָט איהר אלע ביי מיר.

אליקום: א מיאוסע מהומה אויף אייך!.. איך וועל היינט ניִשט ארויס קריִכען! א קאַטשענע העלזעל.... (ערריִנערט זיך) אגיל ואשמח! און די פרעזשעניִצעס? (טויבא מירקע קומט אריין צו לויפען) נו! אָט איז זי גאָר! עס כאַפּט זיי דער שווארץ יאָהר. לאָמיך נאָר מאַכען דעם חשבון... אגיל־ואשמח, 10 קאָקלעטען, 13 פרעזעניִצעס

טויבא: שי שי. שרייט ניִשט, מיר דארפען זי כאַפּען! מיינער געהט אויך אהער. פיני גזלן לויף נאָך שמשון'ען, לאָז ער קומען, לאָז ער זעהן מיט זיינע אויגען וואָס זי איז. צו ליב אזא חצופה אבזאָגען זיך פון אלע פריינד, פון אלע קרובים. זי איז דאָרט מיט איהם?! הא? אוי פאַס־קודצטוועִ!

פיני: אלעס איז פאַסקודצטווע! די גאנצע וועלט איז פאַסקודצטווע. וואָס א מענש דאָס איז א פאַסקודניאַק!

טויבא: טפוי! זאָל זי ווערען! כאַפּענדיג האָב איך אנגעטהון דעם מאַנטעל אויפ'ן לינקען זייט! זי, די פערשייטע דארף אליין אנקומען גריִנג! דער מאַן, האָט זי ליעב, שענע

יונגע לייט האָבען זיי ליעב! זיי האָבען וואָלהטוג, פער־
געניגען, און מיר דאַרפען האָרעווען און ליעגען אין דער
ערד. אוים קרענקען זאָלען זיי עס! פיני! לויף נאָך
שמשונען. זי קושט זיך דאָרטען און האַלזט זיך! אַ
מיוחסת! איהר קומט אַלץ! באַקעם זאָל עס איהר אַרויס!
רבש"ע! גאָטעניו זיסער.

פיני: (הערט ביי די טהיר) יאָ! זי איז דאָרט. דאַרויף דאַרף מען
חתונה האָבען! אַזאַ קלוגער מענש ווי שמשון זאָל נישט
פערשטעהן אַז אַ ווייב איז אַ איבעריגע זאַך! אַ צרה! אַ משלחת!
אַנ'אומגליק אין שטוב! יאָ זאָל ער קומען זעהן מיט זיינע
אייגענע אויגען און מאַכען אַנ'ענדע! פאַר וואָס קומט זי ליעב
צו האָבען? אַ מיאוסע מהומה זאָל אויף זיי אַלע קומען!
(אָב)

טויבא: דאַנקען גאָט! דערלעבט איהר מפלה! אוי וואָס דאָ
וועט זיך אָב טהון! גאָטעניו זיסער (זי זעצט זיך) ר' אליקום!
איהר זאָלט דערלאָזען אַזאַנ'עולה? אַ מפלה וואָלט איך מיך
גיכער אויף אייך געריכט!

אליקום: חכמה מיינע! שמחה חיריק וואָלט געוועהן בעסער,
אויף מיין אָרט? אַ פריץ! געוועהנליך ווער קען פערוועהרען
אַ פריץ? זאָלען זיי זיך שלאָגען קאָפּ אין קושען!.. אוי
דיל מיר נישט די פיאַטעס!.. 13 פרזשעניצעס...

טויבא: ווער איז אַ פריץ? גיעט זיך אַ ציה ביי דער פאָלע און
שפייט אוים 3 מאָל. אַ יוד איז ער, אַ יוד! אַז אָך און
וועה צו זיין יודישקייט!

אליקום: אַ יוד? עט יודינע וואָס איהר זענט. איהר רעדט פון
שלאָף... 13 פרעזשעניצעס...

טויבא: אַ יוד. איך זאָל אַזוי דער לעבען מיינע קינדער צו דער
חופה פיהרען, מיט מיין חצקלן אין איינעם, און נחת און
אין פריידען, איהרער אַנ'אייגענער, אַ מחותן פון איהר
משפחה.

אליקום: א יוד? ווע'ה איז מיר! וואס רעדסטו? דאס הייסט: א יוד גאר? אזא חשבון! 23 מעת-לעת געגעסען און געשלאפען! וואס הייסט א יוד? שש.. זייט געהן! קום נאר אהער זייט זשע מיר מוחל (פיהרט זי).

טויבא: וואס הייסט? איך וועל זיי לאזען? וואס רעד איהר?

אליקום: נאך נישט אזוי גיך, געהט זי אוועק פון איהם. וואס רעד איהר? גאט איז מיט אייך, א יוד גאר? הום.. דאס איז שוין יא ווי ער זאגט: וואט טעביא ר' אליקום! (ביידע אב)

פייוויל: (אונטער די קאליסען) יא יא מאדאם! אזוי איז עס, איהר וועט עס שפעטער בערייען.

דבורהלע: (פערוויינט) בערייען! געוויס וועל איך בערייען. אייגענע פעהלער איז קיין מאל נישט שפעט. אדיע! (וויל געהן)

פייוויל: קען עס מעגליך זיין. מיר זאלען אונז אזוי גיך שיידען? דבורהלע! אזוי איז מיין טרייע ליעבע בעלוינט געווארען?

דבורהלע: איך ווייס. איהר האט געווארט אויף איהר בעלאהנונג... איהר האט געדענקט: א נארישע, ארימע, קליין שטעדטישע דאמע, וועט געוויס נישט לאזען אהן בעלאהנונג, אזא גלענצענדען געבילדעטען הערר... אייער ליעבע איז געוועהן מיט בעדינגונגען. אייערע אויסגאבען דא, אין סטאראליעס אכסניה און די אויסגאבען פון אייער הערצען זענען געוועזן אויסגערעכענט... יעצט זענט איהר אונצופריעדען? דער בילאנס שטימט נישט...

פייוויל: דבורהלע! דו אליין האסט אימער גערעכנט, געדענקט געצווייפעלט... און איך בין געוועהן ענטשלאסען...

דבורהלע: יא איהר זענט געוועזן ענטשלאסען... פאר וואס זשע האט איך אייך אזוי דערשראקען ווען איך האב אייך ערקלערט אז איך וויל בלייבען דא מיט אייך? וואו איז געבליבען אייער ענטשלאסענהייט ווען איך האב אייך געזאגט אז איך רעכען פאר אונמעגליך פון דאנען זיך צוריק

אומקערהרען אהיים ! אז איך וויל מיט אייך נישט גלאט אזוי פאהרען נאר אייך געהערען אויף עוויג ? אה ! איהר שרעקט אייך פאר א סקאנדאל ? מען וועט פון אייך לאכען, אדער איהר וועט פערלירען א כלה, מיט 20 טויזענד נדן ? גע־ווים ! אויף א קורצע צייט מיט א'נ'ארבייטעם פרוי צו פיהרען א ראמאן אין דער שטיל, ווארום נישט ? אבער ארוים געהן אפען מיט דעם שלאסערס פרוי, פון זלאטאפאליע און זאגען אפען דער גאנצער וועלט : דאס איז מיין גע־ליעבטע ! דאס איז צו פיעל פאר אייער ענטשלאסענהייט, און פאר אייערע קרעפטע ?.. אה איך פיהל", איך פער־שטעה יעצט אלעם . . . (זי וויינט)

פיוויל : דאס איז פרויען־פערגניגען ! וואו עס פעהלט זיי פער־שטאנד קומען זיי צו הילפע טרערען, מיט היסטעריע . . . אנשטאט צו לעבען, צו געניסען פון אלעמען וואס דאס לעבען גיעט אונז, וויינט איהר . איהר אמאזירט אונז מיט וויינען !

דבורהלע : ניין, ניין, איך וויין נישט ! פערקעהרט ! איך בין יעצט גליקליך אז איהר האט מיך נישט ליעב . איך האב עס שוין לאנג געפיהלט . יעצט פערשטעה איך אז איך האב אייך אויך נישט געליעבט . עס איז געוועזן נאר א פערברעכערישע ליידענשאפט . דאס אויג איז ענטציגט געווארען פון א שענעם, עלעגאנטען, אויסגעפוצטען יונגען העררן . אבער נישט דאס הערץ . נישט א מאן זענט איהר ! איהר זענט נאר א שענע . אויסגעפוצטע פופע ! און די פרוי וועלכע אפפערט איהר לעבען פאר א מאנסביל א פופע איז א'נ'אידיאט . . .

א ! מאדאם אייזענהאלץ . איהר הויבט אן צו רעדען מיט אייער נאטירליכער, זלאטאפאליער שפראכע !

דבורהלע : נישט אייזענהאלץ . אייזענשטאל איז דער נאמען פון דעם מאן, געגען וועלכען איך בין געוועזן אזוי אונדאנק־

באר. אייזענשטאל! דען ער איז ווירקליך פון אייזען און שטאל ווען ער קאן אלעם אויסהאלטען, און פערצייען. אייזען'שטאל איז ער, ווייל ער איז דער מענש, וואס האט קראפט, ענטשלאסענהייט, און ענערגיע! אבער וואו איז אייער ענטשלאסענהייט, אייער ענערגיע, איהר, אין זיך זעלבסט פערליבטער עגאאיסט?!

פיוויל: עגאאיסט! אידיאט! האט איהר נאך ווערטער אין אייער זלאטאפאליער לעקסיקאן? אדער איהר וועט באלד לאזען אין דער ארבייט אייערע נעגעל?

(עם קומט אריין טויבא מירקע מיט ווייבער און אליקום)

דבורהלע: (בעטראכט איהם) ניין! אין בוך איז שוין מעהר קיין ווערטער נישטא! אלע ווערטער האבען זיך שוין געענדיגט. א ווי דום, ווי בלינד איך בין געוועזען! (זי וויינט)

טויבא: בלינד ביסטו געווען? דיר וועט איה"ש ארויס קריכען די איגען! וואס איז? איהר פארט שוין אוועק?

פיוויל: שטיל! ווער וואגט דא צו רעדען? פארט

אליקום: שא שא! דו מאך נישט פון זיך אזא גרויסען טאראראם! דו ביסט דאך נישט מעהר ווי א יוד, ארויס מיט געלד! בעצאהל מיר וואס עס קומט! אז דו ביסט א יוד, מעג איך זאגען זאלסט קיין שייגעץ נישט זיין!

פיוויל: איוואן פוזיר! ברענג אהער א גארדאוואי! א פאליציאנט! איך וועל אייך ווייזען, איהר שמוטציגע שווייגען! איהר ווייסט די געזעצע? איך וועל אייך לערנען די געזעצע! גארדאוואי!....

טויבא: זעה נאר בעסער ווי זי איז בלאם געווארען! אקוראט ווי פאר דעם טויט! א, מיינער געהט אהער! וואס דא וועט זיך היינט אב טהון, גאטעניו זיסער! (חצקאל און יודען)

חצקאל: מען האט נאך נישט געטרייבערט? הא? דא זענען דאך די מחותנים, העבט זיי אן צו טרייבערען! וואס קוקט

אִיהר זַיְ אָן ? מז"ט דִיר טויבעֶ מִירקעֶ ! אַ נַײעֶם פרַײנדעֶל, אַ נַײעֶר יחוס אִין דעֶר משפחה !

טויבא : אוי שמשון זאָל דאָ זַײן . וואו אִיז שמשון ? זאָל עֶר כאַטש זעֶהן זַײן שמחה ! עֶר קרִיכט דאָרט ווִי אַ זשאַבעֶ, דעֶר קאַלטבלִיטִיגעֶר שלִימזלנִיק . חצקאל ! האַלט זַיְ ! אִיךְ וועֶל לויפעֶן שמשונן אַ קעֶגעֶן . קוק זִי נאָר אָהן , זִיצט ווִי אַ קאַץ וועֶלכעֶ מעֶן האָט געֶכאַפּט בַּײם נאַשעֶן . . . וואו אִיז דאָס שמשון ? רבש"ע ! (אָב)

חצקאל : נו , מיוחסת ! האָסט געֶמאַכט „קלײן געֶלד" פון חצקאל העֶקעֶר , האַ ? אִיךְ זאָג דִיר אַז דעֶר קלעֶנסטעֶר הונד בַּײ מִיר אִין יאַטקעֶ אִיז אַ גרעֶסעֶרעֶר מיוחס פון דַײן בחור .

אליקום : פרִיהר אַהעֶר מִיט דִי 18 און 13 . מיוחס !

חצקאל : אִיךְ ווײס אַז בַּײ מִיר אִין יאַטקעֶ, דִי מיוחסים האָבעֶן לִיעב אַ גוטעֶן חלק . . .

ווייבער : וואָס קוקט אִיהר , אויף אִיהר ? שלעֶפּט זִי צו אִיהר מאַן !

פוזיר : (קומט אָן צו לויפעֶן) פעֶרד וועֶלעֶן זַײן אִין אײן מאָנאָמעֶנט ! אָה ! וואָס אִיז דאָ ? אַ גאַנצעֶר סקאַנדאַל ! עֶ ! רעֶספּעֶקט אִיהר . . .

אליקום : פעֶרד ! רעֶספּעֶקט ! אַ חכמה . אִיהר בּאַצאָהלט מִיר פרִיהעֶר מַײן חשבון ! אַהעֶר צו מִיר מִיט דִי רעֶנצלעֶךְ ! יודעֶן העֶלפט מִיר ! אַ יוד גאָר ! (עֶר כאַפּט דִי געֶפּעֶקעֶ אַלעֶ העֶלפעֶן אִיהם) בעֶצאָהלט געֶלד ! (דעֶר ווײגעֶר שלאָגט 4 , אַלעֶ ווערעֶן שטִיל)

דבורהלע : פִיעֶר דעֶר זעֶגעֶר . . . וועֶה ! ווִיפִיל אִיךְ האָב פון 3 בִּיז 4 אִיבעֶרגעֶלעֶבט . לאָזט מִיךְ אַהײם ! דִי שעה האָט זִיךְ געֶענדִיגקט ! (זִי לויפט אַרויס , דִי ווַײבעֶר נאָךְ אִיהר)

פערוואנדלונג .

(אַ צִימעֶר בַּײ אַײזעֶנשטאָל)

שמוגלין : (אויפגעֶרעֶגט) אִיךְ וועֶל משוגע וועֶרעֶן , טאַטעֶ זִיסעֶר ! עֶס אִיז שוין אַ שעה , און זִי אִיז נאָךְ נִישטאָ ! וואָס זאָגט

איהר פאָרט צו איהר? פריהער האָט זי אַהין נישט געוואָלט געהן און יעצט איז זי דאָרט פערפאַלען געוואָרען! איך האָב דאָס פריהער געוואוסט. וואָס דען? אַזאַ קאַוואַליר, טאַטע זיסער! אוי, אוי! איך זיטץ ווי אויף שפּילקעס, דער גראָבער יונג דער בעל־מלאכה קען יעדע מינוט קומען. טאָמער קומט ער ווער איך משוגע! ער געהט, אוי איך שטאַרב ער געהט. (פיני פאַלט אויף דער קאַנאַפּע) סך הכל! טפוי זאָלסטו ווערען! צו דיין קאָפּ! פיני וואו געוועהן?

פיני: וואו איך בין געוועהן, בין איך שוין דאָרט נישטאָ. ווי אַזוי וועל איך קענען שמשונן זאָגען, וועה איז מיר אויף זיין הערץ!

שמואל'קין: וואָס איז דיר פיני? פיהלסט דיך ערגער?

פיני: ערגער אָדער בעסער, נישט אייער באָבעס עסק! מיט אייערע גנבשע רייד, קענט איהר נאַרען מיין ברודער, אָבער נישט מיך. גאָט אין הימעל! פאַר וואָס שיקסטו נישט דעם טויט אויף מיר, אויף זיי אַלע! איך וועל היינטיגען טאָג נישט איבער לעבען.

שמואל'קין: פיני איך בין מיט דיר אדרבה ואדרבה און דו ביסט מיט מיר קידער־ווידער. וועה איז מיר טאַטע זיסער! וואו איז זי? וואו איז זי? (אָב)

פיני: שמשון איז נאָך נישטאָ! אוי ווען איך זאָל קאָנען איינ־שלאָפען און נישט אויפשטעהן! אַלע אונגליקען קומען פון די ווייבער, אַלע אונגליקען פון זיי! אוי!...

זיידע: (קלאַפּט מיט'ן שטעקען) וואָס איז דאָ אַזוי שטיל? איז קיינער נישטאָ אין שטוב?

פיני: עס איז שטיל אין שטוב ווייל מיר זענען שוין אַלע בעגראָבען.

זיידע: אָ! דו אַלטער קברות־מאַן, דו האָסט נאָר צו טהון מיט'ן בעגראָבען, שוטה! דו טראַכט וועגען לעבען, ווי

אוי דיך צו בעגראָבען וועלען שוין אנדערע זאָרגען.

פיני: מיר מעגען זיך אַלע בעגראָבען לעבעדיגער־הייט. די מיוחסת אונזערע, אוי זיידע דו זאָלסט וויסען...

זיידע: העבסט שוין ווידער אָהן מיט רכילות און מיט שלעכטע רייד? דו פערגינגסט נישט עס זאָל זיין שלום אין שטוב, ניין! עס קרענקט דיך?

פיני: שלום! א גוטער שלום? די אויסגעלאַסענע! די חצופה. דו וועסט זעהען וואס היינט וועט זיך דאָ אָבטהון. אויב ער וועט זי היינט נישט פּאַטשען איז ער ערגער פון אַ פושע־ישראל.

זיידע: שוין ווידער? פיני! עס איז איבער מיינע קרעפטען! איהר פערשטערט מיר דאָס לעבען! הער, איך שווער דיר: איך וועל אַוועק געהן אין הקדש דערלעבען מיינע לעצטע טעג. בעסער אין הקדש מיט פרעמדע, איידער מיט אזעלכע גיפטיגע מענשען. אין הקדש, ערגעץ אין אַ פינצטערען ווינקעל, וועט מיר רוהיגער זיין.

פיני: (ערשרעקט) אין הקדש! גאָט איז מיט דיר! זיידעניו איך בין נישט שולדיג: זיי נאַרען איהם, זיי מאַכען חוזק פון אונז אַלע. ווען שמשון איז נאָר ארויס פון שטוב איז זי באַלד אַוועק צו איהר מחותן. מיט שמשון'ן האָט זי גערעדט זיסע רייד און געטראַכט האָט זי פון אַ'נ'אַנדערען. זי איז יעצט אין סטאַדאָליעם אבסניה. זי פע... איך קען דיר נישט זאָגען, עס איז זעהר אַ מיאוסע זאַך...

זיידע: זאָג נישט קיין ליגען, פיני! צו ברעך נישט מיין האַרץ מיט אזעלכע בשורות! פיר מיך נישט אראָב פון זינען, מיט דיין נייעס! איך וועל דיך שלאָגען דו שייגעץ! (בעז)

פיני: זיידעניו! טויבא מירקע איז דאָרט. די גאַנצע שטאָדט ווייסט שוין. לויפענדיג האָט טויבא־מירקע אַלעמען דערצעהלט. אַלע מאַרק־ווייבער זענען דאָרט. איך אַליין האָב געזעהען מיט מיינע אויגען. זאָל איך בלינד ווערען, אוי, ווי דו זיידעניו, אויב איך זאָג אַ ליגען.

זיידע: וואס איז דאס? גאט אין הימעל! עס איז אמת!.. א צייטען! שענע צייטען איז היינט! וועה איז מיר! וועלכע חרפות! וועלכע בזיונות! אויף פיני: שמשון, וועט דאס נישט אויס האלטען; זיין איידעל הארץ וועט דאס נישט איבער-טראגען!

פיני: יא זיידע איך פיהל עס! און מיר טהוט וועה דאס הארץ פאר איהם!

זיידע: שמשונ'ן אנגעטהון אזעלכע יסורים! שמשונ'ן? פיני! אזוי ווי א משוגענער ליעבט ער זי. זיין נשמה האט ער איהר אב געגעבען, זיין לעבען איז ער איהר מקריב, גאטעניו! פאר וואס זאלסט דו גוטע, אנשטענדיגע מענשען אזוי שטראפען? אוי פיני! ווי אונגליקליך מיר זענען? (ער וויינט) אוי שמשון! שמשון!

פיני: יא זיידע מיר זענען זעהר, זעהר אונגליקליך!

זיידע: שש.. איך הער זיינע טריט ער דארף אונזערע טרערען נישט זעהן. דו שוויג פיני! דיינע רייד קענען איהם, חלילה דער הרגענען! (זיי זיצען רוהיג)

(שמשון לויפט אריין מיט 2 בינטליך און נאך איהם שמוגלין)

שמשון: אט בין איך דא, דבורהלע! דבורהלע! אביסעל פער-שפעטיגט זיך! וואו ביסטו מיין טייבעלע?

שמוגלין: זי מוז דא ערגעץ זיין. ערשט ארויס געגאנגען...

זיידע: אוי וועה איז מיר! וועה איז מיר!

שמשון: אוי! בין איך דאס געשפרינגען ווי א בער, הא הא הא! האפ, האפ! שיקט זי באלד אריין! (שמוגלין אב) זיידעניו, מיר דאכט זיך איך וועל דיר היינט אויס ציפען די בארד. וואס איז פיני? דו פיהלסט זיך שלעכט? זאג איהם זיידע עס איז א גרויסע זינד צו פיהלען זיך שלעכט! ווען שמשון פיהלט זיך אזוי גוט, אזוי גליקליך, אה דבורהלע! וואו האסטו זיך בעהאלטען? דו טהייער גנבעל מיינער!

שמוגלין: (קומט צוריק) וואס זאגט איהר פארט צו איהר? מאטע זיסער! איך וועל משוגע ווערען, און דא האב איך מורא איהם צו לאזען אליין מיט זיי!.. (צו שמשונען) שוין באלד, זי געהט שוין אריין! אוי וואס האט איהר עם געבראכט?

שמשון: עה! וואס איך האב געבראכט! איהר זעהט? א גאנץ שטיק סאמעט. איך האב בעקומען ביים פאלקאווניק א היבשע אפותיקי ייין האב געוואלט קויפען מיין דבורהלען א פרעזענט. ווי א פערספעמטער בין איך אריין געלאפען צו פאנטאלעיעווען אין מאגאזין. זעהט א סאמעט! ער האט געוואלט מעסטען — איך האב קיין צייט נישט! גיב אהער דאס גאנצע שטיק. וויפיל איז דא? 22 ארשין? ניש קשה עס וועט צו נוץ קומען. ה ה ה.. זיידע! טאפ אן אין מיסטען מיט די פינגער: טהייערע סחורה!

זיידע: מיין קינד! איך בין נישט קיין מבין אויף היינטיגע סחורות: זיי קאסטען טהייער און בראקעווען. אין אונזערע צייטען, איז גוטע סחורה געווען גוטע סחורה, און א'נ'ארענדליכער מענש איז געווען אנ'ארענטליכער מענש. עס האט נישט געבלאקעוועט...

שמוגלין: און וואס איז דאס? אויך א פרעזענט פאר דבורהלען? אך טאטע זיסער! זי וועט היינט משוגע ווערען!

שמשון: מאדאם! בייסט איך בעסער אב די צונג! איהר זעהט וואס דאס איז? אהא? ח ח ח! איהר האט אייך דער־שראקען? עס איז דעם פאלקאווניקס פיסטאלעט. א טהייערער, מיט קאווקאזער זילבער ארום געלעגט. ער איז שוין 6 חדשים נישט אויס־געלאדען! און דער פאלקאווניק האט מורא יעצט אליין אויס צו לאדען. ער קען צו רייסען די רעהר, האט ער מיר איהם געגעבען אז איך זאל איהם אויס־לאדען... אבער אים גאטעס ווילען ווי איז דאס דבורהלע?

פיני: וואס האסטו זיך פערבענקט נאך איהר? ניש קשה עס וועט בעשערט זיין, וועט זיך דיין שאדען אב זוכען.

זיודע: פיני! פיני! זיי שטיל. שמשון! מיך שרעקט זעהר וואס
ן ביסט אזוי פערקאכט אין דיין ליעבע. געוויס מען
ארף ליעב האבען. אבער מען דארף זיין א מענש.

שמשון: וואס וויסטו יעצט פון ליעבע? דו אלטער קונדאס
מיינער! אבער דבורהלע אהער גיך! (אויפ'ן שוועל)
דבורהלע! דבורהלע! אהא זי געהט! זי לויפט מיין פייגעלע,
מיין דבורהלע! (טויבא מירקע קומט אריין) אה דו גאר!

טויבא: יא איך גאר. אויף אזא גאסט האסטו דיך גאר נישט
גערעכט?

שמוגלין: א שלאק איז צו מיר! איך וועל משוגע ווערען עה!
דבורהלע, דבורהלע (אב)

טויבא: רוף זי! רוף זי! שריי העכער. אבער ווי זיי קענען יים
שפילען די קאמעדיע?!

שמשון: וואס ביסטו עפיס אין מיטען דריגען אנגעקומען? ביזט גאר
נישט ברוגז?

טויבא: איך האב דיר געבראכט א בשורה. ברודער מיינער!

פיני: זאג איהם, דערצעהל איהם דעם גאנצען אמת...

טויבא: דאנקען גאט דערלעבט איהר מפלה... הייליגער מאיר-
בעל-נס היינט האסטו פערדינט ביי מיר א קאפעקע.

זיודע: מיט וועמענס אונגליק פרעהסטו דיך? אוי קינדער,
קינדער! וואס פאר א שלעכטע מענשען איהר זענט!

שמשון: וואס איז? וואס איז שוין היינט ווידער?

טויבא: וואס זאל זיין? (צו שמוגלין) וואו איז דאס דיין מאדא-
מעשי? די מיוחסת אונזערע?

שמוגלין: זי איז דא, וואס איז? זי וועט באלד אריין געהן.
(שמוגלין ארויס)

טויבא: דא איז זי? (צו שמשונען) גולם! עפען שוין דיינע
אויגען. נישט דא איז זי! דארט ביי דעם אדעסער שטרלא-
מאן. גאנץ זלאטאפאליע קאכט דארט שוין.

זיודע: שמשון! נעם זיך דאס נישט צום הערצען, מיין קינד.

קום אַהער צו מיר, הער וואָס איך וועל דיר זאָגען...

שמשון: אוי לאָזט מיך צורוה! וואָס רעדט איהר דאָרט? וואָס ־ילט איהר מיר דעם קאָפּף? דבורהלע! דבורהלע! אַהער עה! עה! מאַדאַם שמוגלין! וואו זענען זיי דאָרט?

טויבא: קום מיט מיר, קום אין אליקומס אכסניה וועל איך דיר ווייזען וואו זי איז. קום, איידער מען וועט זי ברענגען אַהער מיט פויקען און טאַצען....

פיני: זי איז נישט ווערטה וואָס די ערד טראָגט זי, און דו געהסט אוים נאָך איהר. איך האָב זי אַליין געזעהן ביי איהם אין אַלקער! אַ מיאוסע מהומה זאָל אויף איהם קומען!

זוידע: יעדעם אונגליק דאַרף אַ מענש קענען איבערטראָגען. ליעבע מיין קינד איז נאָך נישט אַלעס מען דאַרף האָבען שכל...

שמשון: הערט! מיט אַ שעה צוריק איז זי דאָ געשטאַנען. זי האָט זיך מיט מיר געזעגענט. זי האָט נישט געוואָלט איך זאָל אַוועק געהן. (בעזו) אָה איהר זענט אַלע שלעכטע מענשען! ווילדע חיות! ליגנער! וואָס ווילט איהר פון מיר. מערדער! (קלאַפּט מיטן פּיס) דבורה! אַהער גיעה!

טויבא: איך זאָג אייך זי האָט איהם משוגע געמאַכט!...

שמשון: דבורהלע! דבורהלע! (וואַרפט אַראָב פאַר כעס דעם סאַמאָוואַר) וואָס טהוט זיך דאָ צום טייפעל! צו אַלדע שוואַרצע יאָהר דבורהלע! דבורהלע! (דבורהלע קומט אָן) אָה איהר זייט דאָ! (רוהיג) נו, וואו זייט איהר דאָס געוועהן? צו נאַסט געגאַנגען? ביי אים געוועזן? ביי אים דאָרט! (בעזו) וואָס שווייגסטו? וואו ביזטו געוועזן?

דבורהלע: איך בין געוועזען דאָרט ביי איהם...

שמשון: יאָ? (ועצט זיך) אוי! (אַ געוועזן מיט אַ געלעכטער)

טויבא: אוים געלאַסענע! ווי אַזוי קענסטו מיט דיינע פערשעהמטע אויגען איהם קוקען אין פנים? (טויבא רוקט זיך צו צו דבורהלען)

פיני: מיר דארפען דיך נישט מעהר אין אונזער שטוב!

שמוגלין: וואוהין? וואוהין קריכסטו מאדאם? איך וועל דיר אויסדראפען דיינע אויגען!

(וויבער קומען ארויין)

וויבער: זי איז דא?

טויבא: דאס איז אונזער נייע אדוואקאטעבע..

שמוגלין: וואס שטעהסטו ווי א טויטע? געה בעהאלט זיך דארט ביז דער רעש וועט פאר-איבערגעהן. טאטע זיסער! הלואי! עס זאל זיך נישט טרעפען! ערגערע זאכען פער-געסען זיך!

דבורהלע: איך האב נישט פאר וואס זיך צו בעהאלטען, און וויל נישט און האב נישט וואס עס זאל פארגעסען ווערען! דו געה אוועק פון מיר!

טויבא: אט קומען די מאגסבילען, היינט וועט זיך דא עפעס אבטהון!

(חצקאל אליקום. יודען און פיוויל)

שמשון: וואס איז? געסט? געסט ביי מיר היינט?

אליקום: איז ער א יוד דארפען מיר זיך אין איהם נוקם זיין. איך הער שמחה חיריק אין דער פיאטע, ער האט מיר בעצאלט, אבער וואס הייסט, מיר וועלען איהם לאזען פארען. מיר זענען דאך עפעס יודען אויף דער וועלט.

חצקאל: א בהמה איז ער, און דו שמשון נעם איהם צום טרייבערען.

שמשון: ער איז א געבילדעטער מענש... לאז איהם אב.

פיוויל: יעצט האב איך מיר איבערצייגט ווי אמת דאס איז: אז פאנאטישע יודען פון די קליינע שטעטליך האלטען נישט פון קיין געזעצע. זיי האבען קיין זיטען, פיהרען זיך ווי ווילדע טהירע. איך וועל אייך אלע אונגליקליך מאכען. איך טעלעגראפיר באלד צום גובערנאטאר, צום פראקוראר, איך וועל אייך אנ-לערנען! (וויל געהן)

שמשון: זי וויינט און איהר געהט אוועק, אהן א „זייט געזונד״? האט איהר גאר נישט צו זאגען? קוקט אויף מיר. איהר האט זי ליעב? זי געפעלט אייך? טא נעמט זי מיט, זי קאן געהן! קיינער האלט זי נישט דא!

טויבא: אוי וויבעלעך הערט ווי א יוד רעדט. ער איז משוגע געווארען! (מען הערט אין דרויסען קלינגען, פוזיר קומט אריין)

פוזיר: קאם אויסגעפונען פערד! אז קהל וויל נישט, זאגט דער פאטשטער, גיט מען קיין פערד נישט. וואס טעביא ר׳ אליקום!

פיוויל: וואס? נישט לאזען? קבנער קען געגען מיר קיין געוואלד בענוצען!

שמוגלין: פאלגט מיך, הער וואלאכאווסקי, נעמט זי מיט.

פיוויל: ענטשולדיגט! איך קען קיין מענשען מיט מיר מיט נעמען.

שמשון: איהר קענט נישט. נו פאהרט אייך געזונדטער הייט (שטופט איהם ארויס) הום! זעה נאר די געבילדעטע שטרויענע מענשלעך! איין עה... ארויס פון דאנען!...

פוזיר: איין מאנאמענט! די קליין שטעטעלדיגע יודען זענען א פלעק אויף דער ציווילזאציאן!

שמשון: אויך א געבילדעטער מענש? אלע זענען יעצט געבילדעטע. נו און איהר וואס דארפט איהר דא? וואס זייט איהר אויך צו נויף געלאפען אויף אייער בעז וואונדער? איהר קענט קיין עולות נישט ליידען? אלע ארויס פון מיין שטוב!

אליקום: אט דאס איז טאקע ווי מען זאגט: טהו א יודען א טובה זאגט ער דו ביזט איהם א שונא!״ פוזיר זאגט: די קליין שטעטעלדיגע יודען זענען א פלעק אויף דער צוויליזאציע, גרעכט! (אב)

שמשון: טויבא מירקע! נעם דעם וועג! חצקאל! געה אהיים טרייבערען. קיינער דארף נישט וויסען וואס ביי מיר אין שטוב הערט זיך!

חצקאל: דו ביסט אליין אויך א גוטע בהמה! מען דארף דיך אויך טרייבערען! (גיט)

שמשון: מאדאם שמוגלין אז איך וועל אייך דארפען וועל איך גאך אייך שיקען רופען אויפ'ן יריד. איך בין ביי מיר אין דער היים.

שמוגלין: וועה! וואס זיי וועלען פון אונז רעדען! (געהט אב)

שמשון: וואס זיי וועלען דארט זאגען ארט מיך נישט! (צו דבורהלען) איך וואלט געוואלט הערען וואס האט איהר מיר צו זאגען? איהר שווייגט! און איך האב מיך זעהר געאיילט אהיים, הערען פון אייך עפעס גוטס, הא הא הא! איך האב נישט געפיהלט די ערד אינטער זיך. מיין הערץ איז געוועהן פול מיט פרייד און מיט האפנונג. די מתנה וואס איך האב אייך געקויפט האב איך געדריקט צו מיין הערץ. איך האב מיך פארגעשטעלט אייער צופרידענהייט. איך בין געוועהן גליקליך. א! שווייג נישט! ווארום דיין שווייגען פיהרט מיך פון זינען אראב!

זוידע: שמשון! שמשון! איך בעט דיך, נאר נישט מיט כעס, וואס זאל מען טהון? אז מען קען נישט לעבען צוזאמען, צו געהט מען זיך. ביי יודען איז דא א גט דארויף. אבער אהן בזיונות. קינדער! אהן קריגערייַ!

שמשון: זיידעניו! וואס האב איך ערווארטעט צו טרעפען אין דער היים, און וואס האב איך געטראפען? אבער נאך וואס האסטו מיר גענארט? נאך וואס האט איהר מיר האפענונג געגעבען? דו האסט מיך נישט געקענט ליעבען דארף מען נישט, אבער טהון מיר שלעכטס, מאכען מיר צום נארען, חוזק מאכען פון מיר! א רעד! ווארום איך וועל פון דיר א תל מאכען!

דבורהלע: איך האב נישט וואס צו רעדען. איך האב נישט וואס צו זאגען.

שמשון: נייַן? איין ווארט נישט פאר מיר? דער גראבער יונג

פערדיענט אפילו נישט מען זאל בײַ איהם בעטען פערצײַהונג ? מען זאל איהם זאגען א װאָרט, מען זאל אַרײַן געבען א האָפענונג אז שפּעטער װעט דאָס נישט זײַן מעהר ? נו לאָז זײַן אז איך פערדין נישט, נאָר מיך צו פערבלענדען די אויגען... בערוהיג מיך מיט ליגען. מיט פאַלשע רייד, מיט װאָס דו װילסט. אַבי בערוהיג מיך!.. הא הא הא! דו װײסט איך האָב דאָך דיר א פּרעזענט געבראַכט!

דבורהלע: יעצט איז שוין צו שפּעט. דער זײַדע איז גערעכט. אונז איז געבליבען אײנס, דאָס איז א גט.

שמשון: אָה! א גט װילסטו ? הא איך װעל דיך גטען ? נישט אומזיסט האָט גראד הײַנט דער פאָלקאָװניק געגעבען אויסלאָדען דעם פּיסטאָלעט! מיט זילבער בעשלאָגען, פאַר דער מיוחסת! אַזוי דאַרף זײַן מיוחסת ? דו שװײַגסט! קענסט נישט רעדען שװײַג! שװײַג! שװײַג! (ער שיסט זי, זי פאַלט)

זײדע: װאָס האָסטו עס געטהון ? אונגליקליכער! װעה איז מיר! װעה איז צו מײַן אַלטען קאָפּף!

פּיני: ברודער שמשון! דאָס האָסטו נישט בעדאַרפט צו טהון!

שמשון: נישט געדאַרפט ? א יא נישט געדאַרפט ? דבורהלע!

דבורהלע: יעצט קען איך רעדען. איך שטאַרב, װײַל איך בין שולדיג! מײַן ערשטע שולד איז װאָס איך האָב געמײנט אז יעדער מענש קען לײַכט נעמען זײַן גליק װי ער װיל און װען ער װיל און קײנער װעט איהם נישט שטערען. מײַן צװײטע שולד איז: װאָס מײַן גליק האָב איך געקענט געפינען נאָהנט און איך האָב עס געזוכט װײַט. שמשון! דו ביזט יעצט אין מײַנע אויגען װי שמשון הגבור, שטאַרק! קרעפטיג! ענערגיש! איך בעשולדיגע דיך נישט אין מײַן טױדט. א! מיך פערדריסט נאָר װײַל איך האָב אַזוי שפּעט אָנגעפאַנגען צו פערשטעהן. א גוטער ביסטו שמשון און אז איך זאל אצינד לעבען, װאָלט איך דיך ליעב געהאַט. גלויבסטו עס מיר ? דאַן פערצײַהע מיר! (זי שטאַרבט)

שמשון: זיידעניו, זי איז טוידט! זי לעבט נישט מעהר! איך האב זי דערהר׳געט! איך האב זי דערהרג׳עט!..

זוידע: וואס זאל איך דיר זאגען יעצט, אונגליקליכעס קינד? און מיט וואס זאל איך דיך טרייסטען? א יוד זאל זיין א מערדער! א יוד! וועה איז מיר ווי האט מען עס אין אונזערע צייטען געקענט זעהן.

שמשון: און ווי האט מען געקענט זעהן אז א גראבער יונג א בעל־מלאכה זאל אזוי ליבען ווי איך האב זי געליעבט? איהר קענט דען פערשטעהן, איהר קענט דען בעגרייפען ווי איך האב זי געליעבט? דבורהלע! פאר וואס האסטו נישט געפיהלט וואס מיין הערץ פיהלט? זיידעניו! זי איז טוידט! זי הערט נישט וואס איך זאג איבער איהר? אונזער טהייערע מיוחסת איז טויט! נישטו קיין לעבען מעהר! נישטו קיין וועלט! אוי דבורהלע! דבורהלע! מיין געליעבטעס הייב!.. (ער פאלט)

פארהאנג

ענדע.